

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ

ΜΗΝΙΑΙΑ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΙ ΚΡΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 1920

ΣΚΟΡΠΙΑ ΦΥΛΛΑ

I

Ἄνανθα κλώνια τὸ χειμῶνα,
Τὰ φύλλα κίτρινα στὴ γῆ—
Μιά κατακόκκινη ἀνεμώννα,
Ἡ ματωμένη μου ψυχὴ...

II

Καθὼς στὴ θαμπωμένη σκύδω
Τοῦ ρεματιοῦ νεροσυρμῆ,
Ὅ,τι ἔκρυβα πιά δὲν τὸ κρύδω
Κι' ὅ,τι ἔχασα τὸ βλέπω ἐκεῖ...

III

Τραγούδια, ἀντικρινὰ ἀπ' τὸ σπῆτι,
Μοῦ τρικυμίζουν τὴν καρδιά...
Πῶς κλειστήκα σὰν τὸν ἐρμήτη
Μὲ τὰ βιβλία καὶ τὰ χαρτιά!..

III

Βροχὴ ἀσταμάτιστη ἔλ' ἡ μέρα
Κι' οἱ στάλες στάχαρα κλωνιά,
Στὸν ἀτρικύμιστον ἀέρα
Σὰ δάκρυα κι' ἀναφυλλητά...

V

Πόσο πιὸ σκοτεινὰ τὰ μαῦρα,
Τὰ γλύκαντα φαρμακερά...
Ὅσα δὲ γύρευα ἔλα ταῦρα
Κι' ὅσα φοβόμουνα, διπλά....

Μ. ΜΑΛΑΚΑΣΗΣ

ΔΕΙΛΙΝΟ ΦΘΙΝΟΠΩΡΟΥ

Στῆς κάμαράς μου τὸ θαμπὸ παράθυρο ἀκουμπῶντας
κυττάω ρεμβὸς νὰ στάζη ἀργὰ στὸ δρόμο ἢ βροχή...
Εἶν' ἓνα δειλὶ κυριακῆς. Μακρὰ βαροῦν καμπάνες·
καὶ μία θλίψη ἀνάιτια μοῦ σφίγγει τὴν ψυχὴ.

Πέφτει ἡ βροχὴ μονότονα μές' στὸ τεφρὸ τὸ δειλὶ
πάνου ἀπὸ σπίτια σκοτεινά, κλειστά, καὶ ξεπλυμένα,
πάνου σ' ἐξῶστες ἔρημους, σὲ γλάστρες μὲ λουλούδια
ποῦ καταρέουν μὲ τὴ βροχὴ, βρεγμένα, μαραμένα...

Κάποιες σιλουέτες γυναικῶν περνᾶν κάτου στὸ δρόμο
σηκώνοντας τὶς φοῦστες τους, χτυπῶντας τὰ τακούνια,
ἓνα ζευγάρι στάθηκε ἀπὸ μιὰ τέντα κάτου
καὶ κυνηγοῦνται δυὸ μικρὰ ξυπόλητα χαμίνα.

Ἄντικρυ ἀνασηκώθηκε κάποια λευκὴ κουρτίνα
καὶ μιᾶς γυναῖκας τὸ ξανθὸ ἐφάνηκε κεφάλι,
κύτταξ' ἐμένα μιὰ στιγμή, τὸν οὐρανὸ, τὸ δρόμο
καὶ ἡ κουρτίνα ἢ λευκὴ ξανάπεσε καὶ πάλι.

Κάπου, σὲ κάποια πάροδο, ἓνα ὄργανέτο παίζει
ἓνα σκοπὸ χαρούμενο, τρελλὸ μεσ' τὴ βροχὴ·
κι' ἀκούω ρεμβὸς τὸν εὐθυμον σκοπὸν ὅπου δὲν παύει
— ἐνῶ μιὰ θλίψη ἀνάιτια μοῦ σφίγγει τὴν ψυχὴ...

1914

ΚΩΣΤΑΣ ΟΥΡΑΝΗΣ

ΤΟ ΦΟΡΕΜΑ ΤΟ ΑΣΠΡΟ ΚΑΙ ΤΟ ΜΑΥΡΟ

(ΣΑΝ ΠΑΡΑΜΥΘΙ)

Tout passe et ma douleur
paraît seule éternelle.

GILBERT

Στὸ βουναλάκι τὸ μικρὸ ποῦ στέκει πάνου ἀπ' τὸ μικρὸ τὸ δάσος, ἐκεῖ στὴν ἐξοχὴ. Στὸ
δρομαράκι τοῦ μικροῦ αὐτουνοῦ βουνοῦ, ποῦ εἶναι σὰν μιὰ κορδέλλα ἄσπρη ῥιγμένη ἀπ' τὴν
κορυφὴ καὶ φθάνει ἴσαμε κάτω, σ' αὐτὸ τὸ μονοπάτι τὸ στενὸ!! περπατᾶει κατεβαίνοντας μιὰ
κοπέλλα μὲ ψηλὴ κορμοστασιά, μὲ ξέπλεκα ξανθὰ μλλιά, ποῦ ὁ ἀέρας ὁ δροσᾶτος τῆς τὰ
πέρνει καὶ τ' ἀνεμίζει. Κι' ἡ κοπέλλα μ' αὐτὰ τὰ ξέπλεκα μαλλιά κατέβαινε ντυμένη μ' ἓνα
κάτασπρο λινὸ κι' ἀπλό... φουστάνι, ποῦ ἀπλονώτανε κυματιστό, ἀπ' τὸ ἀδύναμο τ' ἀγεράκι
ποῦ τὸ χτυποῦσε ἀπαλά.

Καὶ κατέβαινε... κατέβαιν' ἡ κόρη ἢ δροσάτη κι' ἀπάντησε μιὰν ἄλλη κόρη ποῦ ἀνέ-
βαινε ἀπ' τὸ ἴδιο μονοπάτι, στὰ κατάμαυρα ντυμένη, ἐκεῖ κοντὰ λίγο πάρα πάνω ἀπ' τὸ μικρὸ
τὸ δάσος...

Σταθήκανε κι' ἡ δυὸ κυτταχτήκαν κατάμματα κάμποσο, χωρὶς νὰ θγάλουνε μιλιὰ... ἡ
ἀσπροφορεμένη... κι' ἡ μαυροφορεμένη.

Τῆς μιᾶς τὰ μάτια λάμπανε, ἀπὸ χαρὰ γιομμάτα!!... τῆς ἄλλης τὰ μάτια τὰ θαμπὰ
ἐκλέγανε γιὰ τὴν χαμένη ἀγάπη!!...

Ἐκεῖ κοντὰ, σ' ἓνα μικρὸ βράχο, καθήσανε οἱ κόρες καὶ πιάσανε κουβέντα· κουβέντα ποῦ
ἦτανε λυπητερή, γιὰ τὴν μαυροφορεμένη ἔλεγε στὴν ἄλλη τὴν πικρὴ τῆς τὴν ζωὴ, μὲ μάτια
βουρκωμένα... Κι' ἡ ἄλλη τᾶκουγε ὅλα αὐτὰ μὲ μιὰ βαρεῖα καρδιὰ καὶ ἀναστένανε.

Ἔτσι καθώντουσαν κει δὲ κρυφομιλώντας κάμποσο... Ὁ ἥλιος πιά εἶχε κρυφῆ,
κι' ἀπ' τὸ ὑψωματάκι αὐτὸ φαινώντουσαν τὰ σκοτεινισμένα χρώματα, ποῦ ἄφησε τὸ ἄστρο
τῆς ἡμέρας στὴν διάβα του ἀπ' τὰ σύννεφα... Κι' ἦταν ἡ δύση βαρεῖα καὶ καταφορτωμένη·
φαινόταν σὰν νᾶθελε νὰ ξεσπάσῃ σὲ κλάμματα βουδά... γιὰ τὴν χρώματά τῆς δὲν ἦτανε σὰν
ἄλλες μέρες γλυκά, δλόχρυσα καὶ γελαστά. Ἦταν σκοτεινισμένα μ' ἓνα βαθύ, πολὺ βαθύ
μὲδ χρώμα, ποῦ σκορποῦσε τὸ πένθος, σ' αὐτὴν ἐκεῖ τὴν ἀνοιξὴ ποῦ ὅλα ἐγελοῦσαν... τὰ
δέντρα... τὰ βουνά... τὰ ποταμάκια, ποῦ τρεχαν μὲ σιγανὸ κελᾶϊδῆτὸ... κι' ἡ πολιτεία
ἐκεῖθε κάτω ἀπὸ τὴν ρεματιά, ποῦ ξανοιγότανε ὕστερ' ἀπὸ τὸ δάσος τὸ μικρὸ καὶ τὸ σκοτεινια-
σμένο, ποῦ μαύριζ' ὅλο ἓνα, σὰν ἔσθινε δειλὰ δειλὰ ἢ μέρα.

Σὲ λίγο σὰν σκοτείνιασε κι' εἶχε πιά ἡ μέρα πεθάνει... ἐφύσηξε, κι' ἐφύσηξε πιδ δυνατά,
σὰν προχωροῦσ' ἡ ὥρα... κι' ἀκούστηκ' ἓνα θουητὸ ἀπὸ τὸ διπλὰνὸ δασάκι, σὰν ἓνα βαθύ
πικρὸ παράπονο ποῦ θγαζαν τὰ δέντρα τὰ μικρὰ μαζὺ μὲ τὰ μεγάλα.

Καὶ ρώτησε ἡ νηὰ μὲ τ' ἄσπρο φόρεμα τὴν ἄλλη μὲ τὸ μαῦρο—μὴν εἶδ' ἐκεῖ διαβαίνοντας
κανὰ ἀγγελάκι κάτασπρο μικρὸ σὰν περιστέρι, ἐκεῖθε νὰ διαβαίνη;

Κι' ἐκείνη ἀποκρίθηκε μὲ σιγανὴ καὶ πνιγμένη φωνή, πῶς—τῶδε τὰγγελλάκι ἐκεῖθε νὰ
διαβαίνη καὶ ἐπήγε κι' ἐσκαρφάλωσε στὸ ξάρτι κάποιου καϊκιου, ποῦπερνε βόλτα ἔξω, στὸ
ἀνοιχτὸ τὸ πέλαγο.

Μὰ ἡ ἄλλη δὲν ἀποκρίθηκε παρὰ ἐκύτταζε στὴ θάλασσα, νὰ ἰδῆ τὸ καϊκάκι μὲ τᾶσπρο
τ' ἀγγελοῦδι.

Τὸ ἀεράκι ἔγιν' ἀέρας ἄγριος, ἀέρας μανιασμένος, ποῦ συντάραζε τὴ θάλασσα.

Κύτταξε κειθε, ἔφαξε νὰ βρῆ μὲ τὰ μεγάλα τῆς μάτια, τὸ δόλιο τὸ καϊκι... μὰ!...
δὲν τὸ βρῆκε πουθενά, ἴσαμ' ἐκεῖ ποῦ μπορούσε νὰ κυττάξῃ. Καὶ ρώτησε τὴν ἄλλη μὲ τὸ
φόρεμα τὸ μαῦρο—μὴν τὸ βλέπει!!...

Κι' αὐτὴ τῆς εἶπε πῶς—τὸ καϊκι βούλιαξε μαζὺ μὲ τ' ἀγγελοῦδι, ἐδῶ καὶ λίγη ὥρα σὰν
ἄρχισε ὁ ἄνεμος.

Καὶ χωριστήκαν αἱ δυὸ ἢ κόρες.

Ἔστερ' ἀπὸ λίγες ἡμέρες ξανασυναντηθήκαν, κι' οἱ δυὸ μὲ μαῦρα τὰ φορέματα... κι'
ἐκάθησαν στὸ ἴδιο τὸ βραχάκι, κυττάζοντας ἀφηρημένα τὸ ἦσυχον τὸ πέλαγον τὸ γαλανὸ.

ΤΟ ΜΥΣΤΙΚΟ ΤΗΣ

Καθόμαστε σὲ μιὰ γωνιά τοῦ Γραφείου, ἐγὼ καὶ 'κείνη, ἀκούγοντας τὸ πιάνο ποῦπαιζε στὸ διπλανό μας σαλονάκι. Σιωπὴ μεγάλη ἐβασίλευε σὲ μᾶς ποῦχαμε θυθισθῆ σὲ σκέψεις καὶ σὲ κάποια στιγμιαία μελαγχολία. Ἔτσι περάσαμε κάμποση ὥρα, ὅταν ξαφνὰ βλέπω νὰ ἀλλάξῃ ἔκφραση τὸ ὄραιο τῆς τὸ πρόσωπο καὶ τὴν ἀκούω νὰ συνομιλᾷ μὲ τὸν ἑαυτὸν τῆς — καὶ μ' ἕνα τόνο γεμάτο ἀπεφασιστικότητα, ποῦ δὲν παρετήρησα ὡς τὰ τώρα, ἂν τὴν χαρακτηρίζε ἢ ὄχι. Κάτι ἔλεγε ποῦ δὲν μπορούσα νὰ τὸ ἀκούσω. Βασανιζόμουν νὰ θρῶ τί μπορούσε νὰ λέῃ αὐτὴ τῆ στιγμὴ καὶ τόσο σιγαλὰ ὥστε νὰ μὴ τὴν καταλάβω. Περίμενα νὰ ξαναπῆ τίποτα, ἀλλὰ τοῦ κάκου, εἶχε πάλι πέσει στὴν ἴδια τῆς τῆ σκέψη. Τὸ πιάνο ἐξακολουθοῦσε... τώρα ὅμως πιά δὲν ἀκούγαμε σανσόνετες, ἀλλὰ μιὰ πολὺ παθητικὴ prélude τοῦ Chopin.

Ἀποφάσισα πιά νὰ τῆς μιλήσω, τὴν λυπόμουν ποῦ τὴν ἔβλεπα ἔτσι, σ' αὐτὴ τὴν κατάσταση. Τῆς μίλησα· τῆς εἶπα κάτι γιὰ τὴ μουσικὴ, ἀλλὰ δὲν φαινότουσαν νὰ τὴν ικανοποιῶν καὶ τόσο πολὺ οἱ κουβέντες μου, γι' αὐτὸ τὸ θέμα, ἄρχισα νὰ ἐννοῶ τί ἔπρεπε νὰ τὴν ρωτήσω.

Τῆς εἶπα λοιπόν:

— Θὰ πέρασαν καμμιά δεκατριὰ λεπτά... ἀπὸ τότε ποῦ κάτι σιγοεἶπες... θὰ μπορούσα νὰ μάθω τί ἦταν αὐτό;

— Ἐ!! Περρασμένα ξεχασμένα, τί τὰ θέλεις τώρα αὐτά;... δὲν θὰ σὲ ὠφελήσῃ τίποτα μὲ τὸ νὰ τὰ μάθῃς...

Εἶπε ἐκείνη μὲ μεγάλη χάρη, ἀλλὰ ποῦ φαινόταν ὅτι ἂν ἐπέμενα λιγάκι ἀκόμη, θὰ μοῦ τῶλεγε.

Τὴν ξαναρώτησα μὲ πιδ παρακλητικὴ φωνή...

— Σὲ παρακαλῶ πάρα πολὺ, πὲς αὐτὸ ποῦπες... Ἐλα!... θὰ μοῦ κἀνης τὴ μεγαλότερη χάρη, ποῦ μπορεῖς νὰ φαντασθῆς... ἔλα μὴν εἶσαι δὲ καὶ τόσο κακιὰ, μὴ μοῦ χαλᾷς αὐτὸ τὸ χατῆρι!!...

— Ὅχι δὲν μπορῶ νὰ στὸ εἰπῶ... εἶναι ἕνα κάτι τι... χωρὶς σημασία.

Ἐπαφα νὰ τὴν ρωτῶ...

Βλέποντας ὅτι δὲν βγάξω τίποτα, ἐσιώπησα καὶ ἐκάθησα. Προσπαθοῦσα νὰ λύσω τὸ δυσκολώτατο πρόβλημα αὐτό, κυττάζοντάς τὴν στὰ ὄραια τῆς γαλανὰ καὶ τσακπίνικα μάτια.

Ἔτσι τὴν κύτταξα ἀκόμη... μὲ κύτταξε κι' αὐτὴ, μὲ ἀπορία ὅμως... ἂν ἔπρεπε νὰ μοῦ πῆ τὸ μουτικὸ τῆς.

Ἐπὶ τέλους ἐζύγωσε λιγάκι τὴν καρέκλα τῆς, σιμὰ στὴ δική μου ποῦ καθόμουν...

— Μὲ ἐρώτησες πιδ πρὶν... κάτι... ἔ;;... Λοιπὸν ἀφοῦ εἶσαι τόσο περίεργος θὰ στὸ εἰπῶ... ἄκου: ἔλεγα ὅτι ἄμα πάω τριάντα χρόνων, καὶ δὲν εἶμαι ὡς τότε εὐτυχισμένη, θ' αὐτοκτονήσω... σ' ἄρεσε;; Νὰ ποῦ τῶμαθες, τί λὲς γι' αὐτό;

— Θέλεις νὰ σοῦ πῶ λοιπόν; Πρόσεξε, πρέπει νὰ τὴν βγάλῃς μὲ κάθε τρόπο αὐτὴ τὴν ἰδέα ἀπὸ τὸν νοῦ σου, γιατί ὄλοι ἐμεῖς φροντίζουμε γιὰ τὴν εὐτυχία μας καὶ τὴν δυστυχία τὴν κλωτσᾶμε... τὴ διώχνουμε... προσπαθοῦμε τέλος πάντων νὰ τὴν μικρύνουμε ὅσο μπορούμε, τὸ φάσμα τῆς δὲν πρέπει νὰ μᾶς τρομάξῃ καθόλου, γιατί μόνο φάντασμα εἶναι καὶ ὄχι πραγματικότης... Ἔτσι πρέπει νὰ σκεφθῆς... πιστεύω νὰ μὲ κατάλαβες.

Ἀφοῦ συλλογίστηκε λιγάκι, μ' εὐχαρίστησε μ' ὄλη τῆς τὴν καρδιά, καὶ χωριστήκαμε... ἔτσι... αὐτὴ τὴν τόσο χαριτωμένη βραδυά... ἐνῶ τὰ φῶτα ἀραιόνανε στὸ ξενοδοχεῖο... καὶ τὸ πιάνο εἶχε πάψει ἀπὸ ὥρα... πιά νὰ παίζῃ...

Σπέτσες, 20-7 τοῦ 19.

ΜΙΑ ΕΞΟΜΟΛΟΓΗΣΗ

Εἶχαμε πάρει τὸ τσάι μαζί.

Ὅταν τελειώσαμε ἀνάψαμε ἀπὸ ἕνα τσιγάρο καὶ καθήσαμε στὸν καναπέ κυττάζοντας τοὺς ἤρεμους καπνοὺς μας ποῦ ἀνεβαίνανε κατὰ πάνω καὶ χανόντουσαν.

Ναί! κι' οἱ καπνοὶ μας ἀνέβαιναν, ὄλο κι' ἀνέβαιναν κι' ὕστερα χανόντουσαν κι' οἱ δύο.

Τὰ δύο ποτηράκια κι' ἡ μποτίλια μὲ τὸ λικέρ ποῦ ἦταν ἀπάνω στὸ διπλανό μας τραπέζακι, λάμπανε, γιατί εἶχαμε σβύσει τὰ φῶτα, κι' ἔπεφτε ἀπάνω τους τὸ φεγγάρι, ποῦ ἔβγαине αὐτὴ τῆ στιγμὴ.

Τὸ παράθυρο ἔβλεπε στὴ θάλασσα, ποῦ ἦταν κοντὰ τῆς στὸ σπίτι.

Κύτταξα κατὰ τὸ παράθυρο κι' εἶπα στὴ Ρίτα νὰ κυττάξῃ κι' αὐτὴ.

Τὸ φεγγάρι μόλις εἶχε βγῆ καὶ ἦταν κατακκόκκινο, καὶ ὅσο ἀνέβαινε ὄλο καὶ χρύσιζε... χρύσιζε καὶ γινόταν τὸ χρῶμα του ὄλοένα πιδ ἀνοιχτό· ὕστερ' ἀπὸ λίγο ἔγινε σὰν τ' ἄσῃμι. Κι' αὐτὸ τὸ ἄσημένιο φεγγάρι ἔπεφτε στὴ θάλασσα ἀπάνω, κι' ἔκανε ἕνα χρυσὸ δρόμο, ποῦ σὰν φάρδαινε συναντοῦσε μπρὸς τοῦ ἕνα κόκκινο φανὸ ποῦ ἦταν τὸ φανάρι τοῦ κόλπου. Ἀπὸ κείνο τὸ μέρος ἔβγαине τότε τὸ φεγγάρι.

— Γιὰ κύττα Ρίτα μου, τῆς ἔλεγα. Δὲν σοῦ λέει τίποτα αὐτὸ ὄλο; γιὰ κύττα τὸ χρυσὸ μονοπάτι τῆς ζωῆς ποῦ ἀρχινᾷ στενὸ—στενὸ κι' ὄλοένα μεγαλόνει, καὶ γίνετα πιδ φαρδύ. Μά! γιὰ ἰδέες τί φαρδὺ πιδ γίνεται; ἐκεῖ πιδ κανεὶς περπατᾷ ἐλεύθερα, χάνει ὅμως τὸ μονοπάτι, καὶ δὲν ξέρει ἀπὸ ποῦ νὰ πάῃ· εἶναι σὰν μέσα σὲ μιὰ ἔρημη ἀμμουδιά. Νὰ ὅμως ἢ ἔαση! ἐκεῖ ποῦ ἀρχινᾷ νὰ χάνεται πιά, βρισκῆ μπροστά του τὸ φανάρι ποῦ φωτᾷ καὶ τοῦ δείχνει τὸ δρόμο, γιὰ νὰ προχωρήσῃ.

Δὲν σοῦ φαίνεται ὄλο αὐτὸ σὰν τὴν ἀγάπη; ἔ;

Ὅταν ἕνας ἀγαπᾷ ὄλο τοῦ φαίνονται εὐκόλα· νά! νομίζει ὅτι κι' αὐτὴ ποῦ ἀγαπᾷ, θὰ τὸν ἀγαπήσῃ. Γι' αὐτὸ ὄλο καὶ τῆς ἀνοίγει τὴν καρδιά του, κι' ὄλο πάνε καλὰ ἴσαμ' ἕνα σημεῖο· ἀπὸ κεί ὅμως κι' ὕστερα, χρειάζεται ἕνας ὁδηγός, μιὰ ἐξομολόγησι, μιὰ βαθειὰ ἐξομολόγησι, ποῦ θὰ λαμπυρίσῃ καὶ θὰ ξυπνήσῃ καὶ τὴν ἀγάπη τῆς. Ἔτσι μ' αὐτὴ τὴν ἐξομολόγησι θὰ φωτιστῆ ὁ δρόμος, ποῦ θὰ περπατήσῃ τὸ ζευγάρι, ὡς τὸ τέλος, χωρὶς πιά νὰ βρῆ κανένα ἐμπόδιο μπροστά του. Ἔτσι μ' αὐτὸ τὸ φῶς θὰ περπατοῦν πιά μαζί, καὶ ποτὲ δὲν θὰ χάσῃ ὁ ἕνας τὸν ἄλλον.

Ἡ Ρίτα δὲν ἀπάντησε· κύτταξε τὸ χλωμὸ φεγγάρι ἀπ' τὸ παράθυρο, μὲ τὰ μεγάλα τῆς μαῦρα μάτια.

Κι' ἐγὼ ἐσώπασα καὶ τῆς φιλοῦσα τὰ μακρὰ δαχτυλάκια τοῦ καλλιτεχνικοῦ τῆς χερσιῦ.

Ἔστερ' ἀπὸ λίγο μοῦπε:

Θέλεις νὰ ποῦμε αὐτὸ ποῦ εἶναι ἐξομολόγησι;...

Εἶχαμε μεθυστῆ κι' οἱ δύο μας ἀπ' τὰ γλυκὰ τὰ λόγια ποῦ λέγαμε. Βλέπαμε κατὰ τὸ παράθυρο.

Ἐνα μικρὸ συννεφάκι ἔκρυψε τὸ φεγγάρι καὶ χάθηκε τὸ χρυσὸ τὸ μονοπάτι. Τὸ φανάρι ὅμως τοῦ κόλπου, φώταγε μὲ κόκκινο θαμπὸ φῶς.

ΣΤΕΦΟΣ ΧΑΡΜΗΣ

*Quand le vent soufflait dans les bouleaux
le rêvais d' ineffables mélodies aux fond de bois.*

Edgar Quinet

Μακρὰ πρὸς τὰ ἀτέρμονα βάρη ὠκεανῶν
παιδοῦλες, μικροαγάπες μου, κ' ἂν σφαιῖρα ζῆτε ἄλλη,
στὰ παγερὰ ταξείδια τῶν πράων μου στοχασμῶν,
ἢ ἀθάνα κ' ἀπονήρευτη μορφή σας ξεπροβάλλει.

Κοιμούμενες κ' ἀξέγνοιαστες σ' ἄγνωρη ξενητεία,
μ' ἀγαλματένιες μοιάζετε παρθένες λευκοφόρες,
τὸ κῦμα ποῦ σᾶς φτάνει, τὸ ῥώτησα ξανά,
καὶ τίς μπρατσέρες ποῦ περνοῦν ἀπ' τίς χλωμές σας χώρες.

Σᾶς νοιώθω ἀπ' ὄλες τίς μεριές καὶ μὲ τρισάγιο λυτρωμό
— Προσκυνητῆς ἐγὼ τυφλός, τῶν ὠχρῶν μου μοναξιῶν—
τὸ χέρι ἀπλώνοντας σὲ σᾶς, στὸν ὄρθρο ἄγρυπνων νυχτιῶν,
ἀδελφικά σᾶς χαιρετῶ, μὲ νοσταλγίας καῦμό·

καὶ μὲ κατάνυξη ἱερή, τὸ λογισμό μου ἀφήνω
ἀντάμα μὲ τῆς ἄφωνες σκιές σας νὰ ἐνωθῆ,
πρὶν ὅλα ἐντός μου πνίξουνε, τᾶῦλο τοῦ νοῦ μου κρῖνο,
ποῦ στὸ στεγνὸ ἀνθογυάλι μου, φυλάω μὴ μαραθῆ.

1920

ΣΟΝΑΤΑ

Στὴν Κα Ε. Σ.

Ἦμουνα τότε ἓνα πουλί κ' ἦσαν ἓνα λουλουδι
κ' ὄλο πετοῦσα γύρω σου τὸ μέλι νὰ τρυγήσω,
ἦμουνα τότε μιὰ ψυχὴ κ' ἦσαν ἓνα τραγοῦδι,
ποῦ πρὶν τοῦ μάθω τὸ σκοπὸ, τὸ ξαναπῆρες πίσω·

κ' ἀπόμειναν τοῦ τραγουδιοῦ, τὰ λόγια στὴ ζωὴ μου
ἄφωνα, σὰ νεκρά,
καὶ τὸ πουλί ποῦ ἐπέταγε, δὲν ἔχει πιά, ψυχὴ μου,
σὰν πρῶτα δυὸ φτερά.

Τώρα πιά μένει πένθιμη στολὴ τοῦ λογισμοῦ μου,
τὸ κρύφιο ξαναγύρισμα, σὲ ἄφωνα ἱστορία,
τοῦ τραγουδιοῦ σου τὸ λυγρὸ σκοπὸ, φέρνω στὸ νοῦ μου
κ' εἶναι στὸ πένθος μου ἢ στερνὴ γλυκεῖα παρηγορία.

Τῆς ἀποκριᾶς τὴν ὑστερνὴ βραδυὰ
θυμᾶμαι· δὲν τὴν ξέχασα ὡς τὰ τώρα,
παιδιάστικη ἦταν τρέλλα, μὰ βαρυσά,
σὰν μιὰ καμπάνα, μὲ ξυπνάει κάθε ὥρα.

Στὸ βάλς τὸ τρίτο ἀνταμωμένοι,
διπλὲς τῆς μάσκες εἶχαμε κ' οἱ δυό,
τὴ μιὰ στὸ πρόσωπο δεμένη
τὴ δεύτερη στὸ νοῦ καὶ στὸ μυαλό,

μὴν τύχη καὶ κανεὶς ταράξει
ζηλόφθονα τὸ μυστικό,
ποῦ εἶχαμε τόσα χρόνια θάψει,
μὲς τῶν καρδιῶν μας τὸ βυθό.

Τὸ βάλς τελείωνε τότε... Θυμᾶσαι;
καὶ σὰν νὰ ξέραμε κ' οἱ δυό,
πῶς ἦτανε στερνὸ καὶ πρῶτο,
τ' αὔλο ἀντάμωμα αὐτό,

μοῦ εἶπες —μερσί!.. κ' ἀφηρημένη
ἄφησες τὴ ματιὰ σου στὴ δική μου
τὸν πόθο σου ἔδειχνα ἐγὼ
καὶ σὺ τὴν — Εἰμαρμένη...
ποῦ τυραννοῦσε τὴ ζωὴ μου.

1918

ΛΥΤΡΩΣΗ

Φρόνιμοι κ' ἀμίλητοι, πλευρὸ-πλευρὸ
στὴ γνώριμη θαμπὴ γωνιά θὰ τραβηχτοῦμε
κ' εὐλαβικά τοῦ δειλινοῦ τὸν ἐρχομό,
μὲ τῶν φιλιῶν μας τίς χαρές, θὰ ὑποδεχτοῦμε.

Μακρὰ ἀπὸ τίς νυκτοφωνές, θὰ πλανεθοῦμε
ἐκεῖθε ἀπ' τὴ μάταιη τῆς πολιτείας χαρὰ,
ἀκολουθώντας τὴν ἀγάπη μας τυφλά,
τοῦ γαλανοῦ ὀρίζοντα τὸ θάνατο θὰ ἰδοῦμε.

Κι' ἔτσι μεστοὶ ἀπὸ ψυχὴ θ' ἀνοπολοῦμε
τοὺς πόθους καὶ τὰ ὄνειρα μιᾶς νέας λευκῆς χαρᾶς...
...Φρόνιμοι κ' ἀμίλητοι στῆς ἐρημιᾶς,
τὸ ἱερὸ μυστήριον, θὰ χαθοῦμε!..

1920

ΤΑΚΗΣ ΛΙΑΚΕΑΣ

ΣΤΟ ΝΗΣΙ ΡΑΓΚΝΙΛΝΤ

Ήταν κάποιος καιρός ένας Βασιληάς που διάβαινε καθάλλα το Νόρντρ Έλφ. Έρχότανε απ' την Ανατολή και πήγαινε στη Κουγκαχάλα. Η χρονιά κόντευε να τελειώσει. Η ατμόσφαιρα ήταν υγρή και βαρειά, και όπως είχε συνηθισμένο αυτήν την εποχή, ο ουρανός ήταν γκριζός.

Το μονοπάτι που ακολουθούσαν ο βασιληάς ήταν χαραγμένο ανάμεσα σε θαλασσόκλυστα λειβάδια. Δώ και κει τα σκληθρα φύτρωναν σε μικρολόφους και στριμόνονταν στις άκρες του δρόμου περίεργα να δούν κείνον που περνούσε. Γέμιζαν ακόμα και αυτό το δρόμο και τ' άλλο του βασιληά δύσκολα άνοιγε πέραμα ανάμεσό τους.

Ήτανε τόσο κοντά το τέλος της χρονιάς που το κάθε τι ήταν ξεφυλλισμένο και κάθε ζωή μέσα στα δάση είχε πάψει. Τα φύλλα γκριζα και μαραμμένα ήταν πεσμένα στη γη· ή ακατάπαστες βροχιές του φθινοπώρου τα είχαν κατακάσει και είχαν κάνει μ' αυτά ένα σκοτεινό ταπέτο που κάτω του άμετρητες άραχνες και άπειροι γυμνοσαλιάγκοι κοιμόντουσαν το χειμωνιάτικο ύπνο τους.

Βλέποντας γύρω του όλα γκριζα και σκοτεινά σκέφτηκε: «Τί όμορφος δρόμος για ένα βασιληά!»

Μά να, απ' τα λειβάδια, που όλο βούρκο απλώνονταν γύρω του, κοντά στην άκρια του δρόμου, ύψώνεται το όμορφο βουνό Φοντέν. Η δάση του είναι τριγυρισμένη από μια άμμο κίτρινη· έπειτα φαίνονται βράχια δλόγυμνα που πάνουθέ τους, σε μια στενή λουρίδα γης, φυτρώνουν κάμποσα πεύκα θαυπράσινα. Πιδό πάνου, ή πλαγιές σκίζονται από μικρά καθάρια ποταμάκια· και πιό ψηλά, ξετυλίξεται μια σειρά από σημύδες άσπρόκορμες, που τα κλαδιά τους έχουνε ένα χρώμα πυρρόμωβ, και πιό ψηλά ακόμα ξαναφαίνεται ή άμμος πάνου απ' απόκρημνες χαράδρες, κοκκινωπή, ίσα μ' ένα δάσος από έλατα πράσινα και σκοτεινά, που με την άγρια πυκνότητά τους σκεπάζουν το όροπέδιο.

Άλλά ο βασιληάς δεν νοιώθει καμμιά χαρά μ' όλο που βρίσκεται τόσο κοντά στ' όμορφο βουνό, γιατί μαγνάδια καταχνιάς τώχουν κρύφει απ' τα μάτια του· τα σύγνεφα που, κατεβαίνουν πολύ χαμηλά του κρύβουν την κορφή· απ' όλες τις οκισμάδες, απ' όλες τις μεριές που βρίσκονταν δέντρα ανέβαινε ένας άχνος βροχής· και το πολύχρωμο βουνό του φαίνεται το ίδιο γκριζό όσο κ' ή άλλη φύση.

Ένας βαρύς και βαθύς στεναγμός βγήκε απ' τα στήθια του ενώ προχωρούσε ανάμεσα στα σκληθρα, που τίναζαν χοντρές σταλαγματιές νερό πάνου σ' αυτόν και στ' άλογό του. Κι' άξαφνα τον κατάλαβε μια θλίψη άπέραντη.

«Πάντα το ίδιο λείει. Πάντα είναι γκριζα και βροχερά όπου κι' αν πάω. Άν είμαι στη θάλασσα, σηκώνεται μια τέτοια έμίχλη, που δε βλέπει κανείς πιό πέρα απ' τη μύτη του. Άν βγω το βράδυ να κάνω περίπατο καθάλα, το φεγγάρι γλυστράει άμέσως κάτω απ' τα πιό σκοτεινά σύγνεφα για να μη με φωτίση. Πιστεύω, πώς αν ανέβαινα στον ουρανό, θα σβύνανε τ' αστέρια τη στιγμή, που θα έφτανα εκεί. . . . Ναί, έξακουλούθησεν όρμητικά, συμβαίνει πάντα το ίδιο σε ότι εγώ επιχειρήσω. Άλλοι, που έχουν γίνει βασιληάδες, ήσαν περιτριγυρισμένοι από τιμή και λάμψη, από δόξα και μεγαλοπρέπεια· μά εγώ είμαι ο άληθινός Βασιληάς του Γκριζού Καιρού. Κάθε μέρα έχω στάσεις και δεν υπάρχει ούτε μια φτωχή γωνιά της γης που να δέχεται να με ύπακούση. Ήταν διαφορετικά με τους παλιούς βασιληάδες, που μένανε στο Ύψάλ και από κει κυβερνούσανε όλο το βασίλειο. Άξιζε το κόπο νάναι κανείς βασιληάς εκείνο το καιρό. . . . Μά ο Θεός, χωρίς άλλο, θα έχει αποφασίσει πώς πρέπει να είναι για μένα τα πράγματα όπως είναι. . . .»

Άγωνίστηκε έντοúτοις ενάντια αυτής της άπογοητευτικής ιδέας. Έκράτησε τ' άλογό του και άφουγκράστηκε. Ένα μοναχά τιτίθισμα πουλιού θα ήτανε ένα σημάδι, που θα τούδειχνε πώς γελούτανε. Μά ο ουρανός έμενε πάντα μολυβένιος· το βουνό σκεπασμένο απ' τη καταχνιά και τα πουλιά όλα είχαν φύγει. Μια μονάχα νότα διάκοφτε τη σιωπή· ο άλαφρός θόρυβος που

κάναν ή σταλαγματιές της βροχής, που γλυστρούσαν σιγά σιγά ίσα με της άκρες των κλαδιών για να χαθούνε πέφτοντας στη γη.

Το κεφάλι του βασιληά έσκυβε όλο και περισσότερο προς το στήθος του. «Θά ήθελα να 'έλεπα κάτι που να 'ναι μαύρο σαν τα φτερά του κόρακα μαύρο μ' ένα φόντο χρυσό. Θά ήθελα ν' άκούσω ένα τραγουδι πολύ καθαρό κι' ένα γέλιο ήχερό».

Πάλι ξανακύτταζε γύρω του. Τίποτα δεν είχ' αλλάξει. Παρατήρησε ακόμα πώς και το ποτάμι, το συνειθισμένα τόσο λαμπερό, κυλούσε σκοτεινό σαν τη νύχτα, ανάμεσα στις όχτες του, τις γιομάτες σκίνους. Έπεσε σε μια τέτοια αποθάρρυνση, που ότι ήταν δικό του, του φαινότανε άσκημο και χωρίς καμμιάν αξία. Σκεφτότανε το παλάτι του, το καλοχτισμένο, σαν ένα άθλιο έρειπίο. Τις νίκες του τις άλλαζε με ήττες. Οι ύποταχτικοί του, του φαινότανε όλοι άχρηστοι, πανούργοι και έλεινοί. Ζητιάνοι. «Θά μπορούσα κι' αυτά ακόμα να ύποφέρω, σκεφτότανε, αν δεν ήτανε το ζήτημα της βασιλοσας. Κι' αυτό είναι το σκληρότερο. Το να ζή κανείς είναι άρκετά κουραστικό, χωρίς να ύπάρχει ανάγκη να προστεθ ή φροντίδα μιανής γυναίκας. Ή ύποθέσεις του Βασιλείου δεν μου άφίνουν την παραμικρή άπόλαυση· και όμως έχουν την άπαιτηση να φορτωθώ ένα καινούργιο βάρος στις πλάτες μου!»

Ο Βασιληάς ήτανε παντρεμένος με τη κόρη ενός Νορδηγού βασιληά, μια πριγκήπισσα πλούσια και δυνατή· αλλά για δυστυχία του την είχε παντρευτή όταν ακόμα ήταν μικρούλα. Είχε γίνει έτσι για να μη μπορέση κανείς άλλος πριγκήπας να του την άρπάξει, και απ' την ήμέρα που στεφανώθηκαν, ή βασίλισσα κατοικούσε σ' ένα νησάκι όλο βράχια, στο Νόρντρ Έλφ, άπέναντι στη Κουγκαχάλα, που λεγότανε Ραγκνίλντ. Είχαν χτίσει εκεί ένα πύργο πέτρινο, όπου μεγάλωνε με κάθε ασφάλεια περιμένοντας να την πάρουν για να την πάνε στην Αύλη.

Έξ' άλλου ο βασιληάς έμενε στο βασίλειό του κι' έτσι δεν ξαναϊδωθήκανε· και μ' όλο που άδιάκοπα του θύμιζαν πώς ήτανε πιό καιρές να πάη να την πάρη, δεν άποφάσιζε να κάμη αυτό το ταξείδι. Προφασίζότανε τις έπαναστάσεις· προφασίζότανε τους δύσκολους καιρούς· άνάβαλλε από χρόνο σε χρόνο· και σ' όλο αυτό το διάστημα ή βασίλισσα ζούσε στο σταχτι πύργο της, επιτηρούμενη από λιγοστές γερασμένες κυρίες, μην έχοντας καμμιά άλλη άσχολία παρά να κυττάζη τα γκριζα κύματα του ποταμού. Έπι τέλους ξεκίνησε· μά στη σκέψη της γυναίκας του, τον κατάλαβε μια τόσο βαθειά θλίψη που άναγκάστηκε να χωριστή απ' τη συνοδία του, για ν' άγωνιστή μοναχός του με τη λύπη του.

Αυτή τη στιγμή βγήκε απ' τα σκληθρα και μπήκε μέσα σε ένα μεγάλο λειβάδι. Το καλοκαίρι θα μπορούσε να 'έλεπε κει μέσα, κοπάδια από γελάδες και πρόβατα· μά τώρα ήταν έρημο, και δεν φαινότανε τίποτ' άλλο παρά μια γη όλο βούρκο και λίγους θάμνους φαγωμένους από τα ζώα. Ο βασιληάς σπηρούνισε τ' άλόγο του και πέρασε το λειβάδι όσο πιό γρήγορα του ήταν δυνατό, για να μην του δοθη καιρός να μελαγχολήση ακόμα πιό πολύ.

Ήταν γενναίος άντρας· και αν τυχόν ή πριγκήπισσα βρισκότανε φυλακισμένη, μέσα σε ένα μαγευμένο παλάτι, που να το φύλαγαν γίγαντες και δράκοντες, τρέχοντας ήθελε πάει να την έλευθερώση. Άλλά για μεγάλη του δυστυχία, αυτή τον περίμενε καθισμένη ήσυχα-ήσυχα στο πύργο της· και κανείς στον πλατύ κόσμο δε θα διεκδικούσε ότι του άνηκε.

Μετάνοιωσε πολύ που την είχε παντρευτή: «Κάθε τί που είναι μεγάλο, περήφανο κι' ώραίο, μ' άρνιέται· δε μου 'μελε ούτε τη γυναίκα μου να καταχτήσω με το σπαθί μου!»

Κάνοντας αυτές τις σκέψεις, λιγόστεψε το τρέξιμό του, γιατί ο δρόμος σκαρφάλωνε σ' έναν άπόκρημνο λόφο, που απ' τους πρόποδες του άρχινούσε ο μακρύς δρόμος της Κουγκαχάλα. Και απ' τη κορφή του ο βασιληάς διέκρινε το νησάκι του Ραγκνίλντ όπου περίμενε ή βασίλισσά του.

Είδε το έρημο και μελαγχολικό νησάκι, ανάμεσα στο γκριζό ποταμό, μια γη χωρίς λίγο χορτάρι, τα όχυρώματα τα φτιαγμένα από τούβλα σταχτιά, τα τείχη τα καμωμένα από πέτρες σκοτεινόχρωμες. Όλα του φάνηκαν πένθιμα και άπελπιστικά, δεν ύπήρχε πιό, ούτε μια ρίζα ρεικιού που να κοκκινίζει για χάρη του, ούτε ένα κλαδάκι πράσινο δεν λαμπύριζε στους τοίχους. Το θλιβερό φθινόπωρο είχε καλά σκεπάσει με το σκοτεινό μαντύα του όλη τη χώρα. Και ο βασιληάς που έτρεχε πίσω από κάτι κόκκινο, άκτινοδόλο, κάτι μαύρο με χρυσές άνταύγειες, άισθανότανε πώς δεν θα ήτανε εκεί ο τόπος που θα το συναντούσε.

“Όσο κυττούσε τὸ πύργου, τόσο περισσότερο τοῦ φαινότανε πῶς εἶχε φυτρώσει μέσα ἀπ’ τὸν ἴδιο τὸ βράχο. Ἀνθρωποὶ δὲν ἦταν δυνατὸ νὰ τὸν χτίσουνε ἔτσι. Εἶχε βγεῖ μέσα ἀπ’ τὰ σπλάχνα τοῦ τραχόνησου, σὰν τὰ χορτάρια καὶ τὰ δάση ποῦ γεννιοῦνταν ἀπ’ τὴ γῆ· κι’ αὐτὸ ἦταν ποῦ τοῦ ἴδινε μιὰ τόσο ἀπαίσιον ὄψη. Ἡ βασίλισσα ποῦ εἶχε ἐκεῖ μεγαλώσει, ἔπρεπε ἀναγκαστικά, μοιραῖα, νὰ μοιάζῃ μ’ ἓνα ἀτεχνο πέτρινον ὁμοίωμα ποῦ εἶχε δῆ στὸν πυλῶνα μιανῆς ἐκκλησίας. Τῆ φαντάστηκε σὰν ἓνα γκρίζο ἀγαλμα, μὲ μακρὸ χωρὶς καμμιὰ ἔκφραση πρόσωπο, μὲ σῶμα ἄχαρο, μὲ πόδια καὶ χέρια δυὸ φορὲς πρὸ μακρὰ καὶ πρὸ πλατεῖα ἀπὸ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων.

«Νὰ ἡ τύχη μου!» σκέφτηκε ὁ βασιληάς· καὶ ἐξακολούθησε τὸ δρόμο του.

Πλησίασε τόσο κοντὰ στὸ σπῆτι τοῦ πορθμέα, ποῦ στὴν ἄλλη ὄχθη, ὁ φύλακας ἔφερε πρὸς τὸ βούκινο στὸ στόμα του, γιὰ ν’ ἀναγγεῖλῃ τὸ φτάσιμό του. Ἡ κινητὴ γέφυρα σηκώθηκε, καὶ ἡ πόρτα τοῦ σταχτιοῦ πύργου, γλυστρώντας πάνω στὰ σίδερά της, ἀνοιξε.

Μὰ ὁ βασιληάς στάθηκε. «Ἐντούτοις εἶμαι βασιληάς! λέγει. Ποιὸς θὰ μὲ ἀναγκάσῃ νὰ κάμω κείνο ποῦ δὲ θέλω ἐγώ; Κανεὶς στὸ κόσμον δὲ μπορεῖ νὰ μὲ βιάσῃ, νὰ πάω νὰ συναντήσω αὐτὴ τὴ πέτρινη εἰκόνα! Πρέπει σὲ κάτι νὰ μὲ ὀφελῆσῃ, τὸ ὅτι εἶμαι βασιληάς!».

Ἀπότομα γύρισε τ’ ἄλλογό του καὶ ξαναπῆρε τὸ δρόμον ἀπὸ τὸν ὁποῖον εἶχε ἔρθει. Ἐφυγε καλπάζοντας σὰν νὰ φοβότανε μὴν τὸν κρατήσῃ κανεὶς, καὶ δὲ σταμάτησε τὸ τρέξιμό του, παρὰ σὰν ἔφτασε στὰ σκληθρα, στὰ θαλασσόκλυστα λειβάδια, μπροστὰ στὸ βουνὸ Φοντέν.

Καὶ ἡ βασίλισσα ἔπρεπε νὰ μείνει κλεισμένη μέσα στὸ σταχτι πύργου, νὰ μαραίνεται, ν’ ἀναστενάζῃ. Καὶ εἶχε μάγουλα λεπτὰ καὶ χεῖλια ἄλκυκα· εἶχε μαλλιά κυματιστά, μαῦρα σὰν τὸ φτερό τοῦ κόρακα μὲ χρυσαφένιες σκιές· αὐτὴ εἶχε μιὰ φωνὴ καθαρὴ, κρουσταλένια καὶ ἓνα γέλοιο ἠχηρό.

Τὶ τυχερὸς ὁ βασιληάς! Σώθηκε τρέχοντας στὸ στενὸ μονοπάτι τὸ χαραγμένο ἀνάμεσα στὰ σκληθρα. Γύρω του, δὲν εἶναι λιγώτερη ὀμίχλη, λιγώτερη ὑγρασία, λιγώτερη λάσπη. Καὶ γιὰ ν’ ἀμαστε ἀληθινοί, δὲν ὑπῆρχε καμμιὰ διαφορὰ ἀπ’ τὴν ὥρα ποῦ εἶχε ξαναπεράσει.

Γ. ΠΑΓΚΑΛΗΣ

LONGFELLOW

ΕΡΕΙΠΙΟ

Ἡ ἡμέρα χάνεται στοὺς οὐρανοὺς καὶ σκοτάδια φτάνουνε μὲ τὰ φτερά τῆς νύχτας, σὰν κείνο τὸ πούπουλο ποῦ φέρουν μαζί τους οἱ φτεροῦγες τοῦ αἵτου.

Βλέπω τὰ φῶτα τοῦ χωριοῦ νὰ λαμπυρίζουνε ἀνάμεσα στὴν καταχνιὰ καὶ στὴ βροχή, κι’ ἓνα παράδοξο αἴσθημα ζῶνει τὸν κόσμον τῆς ψυχῆς μου.

Εἶν’ ἓνα αἴσθημα θλίψης καὶ ἀγωνίας ποῦ δὲν μοιάζει μὲ τὸν πόνο παρὰ ὅσο μοιάζει ἡ καταχνιὰ μὲ τὴ βροχή.

Ἐλα γλυκειὰ μου τώρα διάβασέ μου κανένα ποιηματάκι, κανένα ἐλαφρὸ παράπονον ποῦ τὸ γέννησε ἡ καρδιά, ποῦ ἡμερεύει κἀθε πόνον κι’ ἐξορίζει ἀπὸ τὸ νοῦ ὅλες τὶς ἔννοιες τῆς ἡμέρας.

Ὅχι δὲν θέλω στίχους ἀρχαίους, οὔτε ὅπ’ τὶς παλιὰς ὑπέροχες μπαλάντες ποῦ ἡ ἠχώ τους ἀντηχάει σὰν βαρῶν—βαρῶν βήματα, πέρα στοὺς ἀχανεῖς διαδρόμους τῶν Αἰώνων.

Ὅχι! γιὰτί κι’ αὐτοί, ὅπως τὰ πολεμικὰ Marches, ἐμπνέουν τὶς ὀχληρὲς ἔννοιες τοῦ κόσμου, ὄχι γιὰτί κι’ αὐτοὶ σὰν ἐκεῖνα θυμίζουνε τοὺς ἀτέλειωτους κόπους τῆς ζωῆς. . .

Ἀπόψε λαχταρῶ γιὰ ὀνάπαυση.

Ἐλα! διάβασέ μου κανένα ἀπλὸν ταπεινὸ ποιητὴ ποῦ τὰ τραγούδια του ἀναβρῦζουν ἀπ’ τὴν πηγὴ τῆς καρδιάς του, σὰν τὴ βροχὴ ποῦ ξεχύνεται ραγδαίᾳ ἀπὸ τὰ καλοκαιρινὰ σύγνεφα, σὰν τὰ δάκρυα ποῦ κυλοῦνε μὲσ’ ἀπὸ τρυφερὰ βλέφαρα.

Κανένα πολὺ ταπεινὸ ποιητὴ ποῦ δὲν ἔπαυε ὡς τὰ τώρα οὔτε στιγμὴ ν’ ἀπαντήσῃ τὶς θαυμαστὰς μελωδίες τῆς ψυχῆς του ἀνάμεσα στὶς τόσες κοπιαστικὲς νύχτες καὶ στὶς μακρὲς ἐργασίες τῆς ἡμέρας. . .

Τέτοια τραγούδια μποροῦνε νὰ ἡμερέψουνε τὸν παλμό μου, νὰ ἡσυχάσουνε τῆς φροντίδας μου, κατεβαίνοντας ἐλαφρὰ ἀπὸ ψηλὰ σὰν τὴν εὐλογία ὕστερα ἀπὸ παθητικὴ παράκληση.

Ἐλα! κι’ ἔπειτα διάβασέ μου στὸ ἀγαπημένο σου βιβλίον, τοὺς στίχους τῆς ἐκλογῆς σου καὶ χάρισε στὶς ἡμέρες τοῦ ποιητῆ τῆς φωνῆς σου τὴν ὁμορφιά. . .

Καὶ ἡ νύχτα ὀλόγυρά μας θὰ γεμίξῃ ἀπὸ μουσικὴ, καὶ οἱ φροντίδες θὰ μαζεῦσουνε σὰν τοὺς Ἄραπάδες τὶς στημένες τέντες τους, καὶ θὰ φεύγουνε ἀργὰ σὰν κι’ αὐτοὺς, σιωπηλὲς στὸ σκοτάδι. . .

T. A.

ΟΛΑ ἘΣΕΙΣ ΠΡΑΓΜΑΤΑ ὨΡΑΙΑ...

Στὸν κ. Τάκη Διὰ κέα

“Όλα ἔσεῖς πράγματα ὦραϊα
τοῦ κόσμου ἐτούτου, ποῦ οἱ ἄνθρωποι σὰς ἀγαποῦν,
ὄνειρα, ἐλπίδες, πόθοι,
ζωή,
φιλοδοξίες, δυνάμεις, φαντασίες
πρὸς κάτι τὸ μεγάλο τὸ πρωτόφαντον
τὸν κόσμον ποῦ κινεῖτε,
καῦμοὶ γιὰ μιὰ ζωὴν ἀμύθητη,
ποῦ ἔλαμπε στὰ μάτια τὰ ὀλάνοιχτα
τῆς δόλιας μας ψυχῆς,
προσωπικὴ μας βούληση—ὄλα ἔσεῖς
ἀνέκφραστ’ ἀξεδιάλυτα αἰνίγματα,
ποῦ μᾶς βαρύνετε ἐδῶ στὴ γῆ,
μπροστὰ μου σὰν κάτι ποῦ ἀσήμαντον ἔσβυσε
περνᾶτε τώρα,
σὰν ἄδοξον κηδεῖα ποῦ λιγοστοὶ
ἀνεπίσημα τὴν ἀκολουθᾶν διαβάτες!
”Ἀχ μικρὸ αἰνιγματάκι ζωὴ
πῶς μοῦ ἐξέφυγες μοιραῖα
σὰν τὸ πουλὶ ξεφεύγει ἀπὸ τὸν κυνηγὸ
καὶ σὰν τὴ χάριτην βαρκοῦλα τὴν παιδιάστικον
πρὸς τ’ ἀνοιχτὰ ποῦ χάνεται πελάγη!

Κάθομαι καὶ θυμᾶμαι τὶς ἐλπίδες μου
ποῦ μέσα μου ξεθώριαναν κι’ ἐκτιρίνισαν
σὰν τὶς σελίδες παλαιοῦ ἱπποτικοῦ βιβλίου,
ποῦ γιὰ τοὺς περασμένους ὦραίους
λέει καιροῦς—

κάθομαι καὶ σκέπτομαι τὶς ἐλπίδες μου
ποῦ μία μία ἐξεφυλλίστηκαν—
σὰν τ’ ἄνθη μιᾶς ἀνοιξῆς ποῦ ἔπεσαν καὶ μαράθηκαν—
στῆς εὐωδιασμένης τῆς ζωῆς τ’ ὦραϊον περιβόλι. . .

“Όλα ἔσεῖς αἰώνια ὦραϊα πράγματα
μ’ ἓναν πόνον τώρα
σὰς κυττάζω ἀπὸ μακρὰ
στὸν μακρυνὸν ν’ ἀρμενίζετε ὀρίζοντα
μακάρια, μακάρια καραβάκια! . .

ΚΑΡΑΒΙΑ

Καράβια υπερωκεάνια καράβια,
ποῦ τὶς τεφρὲς, βαρεῖες τοῦ ὀρίζοντα
σαλπαρισμένα σκίζετε καὶ φεύγετε ὀμίχλες,
καράβια, ποῦ σὲ ῥόδιν' ἄλλα πρωῖνὰ
καὶ σ' ἄλλους θὰ φτάσετε ἀνθρώπους,
πολύβουους ὄνειρεμένους τόπους,
τοὺς ἀπαρηγόρητους πῶς μοῦ ματώνετε μέσα μου καὶ τοὺς
καὶ στὸν ὀγκοῦμενον στριφτὸν καπνὸ σας τὴν ψυχὴ μου
μοῦ παίρνετε τὴν ἀγλύκαντη
καράβια υπερωκεάνια σὲ ῥόδινες αὐγές!...

ΛΙΓΝΗ ΣΚΙΑ

Στὸ φανταστὸ παλάτι τὸ πολύβουο
ποῦ ὄνειρα κατακλύζουν το καὶ πάθη
στὰ κάλλη μιᾶς τρισόλβιας νύχτας
ἤρθες καὶ πέρασες λιγνὴ σκιά.

Στὸ στενὸ τοῦ βίου στρατόνι ὅταν γύρω σου
τὰ μάγια σιβυλλένια μιᾶς ἀμύθητης
ἀνοιξης πανηγυρίζαν,
σὲ εἶδα σκεφτικὴ, βιαστικὴ, βεβουρημένη
νὰ περνᾶς, νὰ φεύγης!

Ἄπ' τὴ ζωὴ σὰν θὰ φύγης ποῦ θὰ πᾶς
σκιά αἰνιγματικὴ,
ποῦ καμιά ποτέ σου δὲ σὲ εὐφρανε γλύκα;

Ποῦ κανένα στὴ ζωὴ καλὸ δὲν εἶδες
ποῦ θὰ πᾶς, τί θὰ γίνης ἄπ' τὴ ζωὴ σὰ φύγης
ταλαίπωρη σκιά;...

ΦΩΤΗΣ ΜΕΝΤΖΕΛΟΠΟΥΛΟΣ

WALTER VON MOLO

ΖΩΗ ΤΟΥ ΚΑΘΕ ΔΡΟΜΟΥ

Ἄνεβαίνω στὸ τράμ. Φυσικὰ καμμιὰ θέση ἐλεύθερη—μὰ γιὰ στάσου, παραλίγο νὰ μὴ
δῶ καλά. Πηγαίνω καὶ κάθομαι κοντὰ σὲ μιὰν ὀμορφὴ κυρία, ποῦ τραδιέται δειλὰ στὸ πλάι,
καὶ ἐξετάζω τοὺς γύρω μου. Ἀκριβῶς στὴν εἴσοδο κάθεται ἕνας ἡλικιωμένος κύριος· ὑπολογίζω:
δημοδιδάσκαλος, μὲ κοντίθωρα κ' ἐξωργισμένα ἀπὸ τὴ νεολαία μάτια. Κάθε φορὰ ποῦ ἀνοίγε-
ται ἡ πόρτα καὶ—σὰ νᾶπρεπε νᾶναι ἔτσι—παραμένει ἀνοιχτὴ, κοιτάζει μουρμουρίζοντας γύρω
του, βγάζει τὸ δεξί του χέρι ἀπὸ τὴν τσέπη τοῦ σακκαιοῦ του καὶ ξανακλείνει τὴν πόρτα. Τὸ
κάνει δὲ αὐτὸ μηχανικὰ, σὰ νᾶναι πληρωμένος γι' αὐτὴ τὴ δουλειά. Οἱ ἄλλοι: δίπλα του ἕνας
ἀχθοφόρος μὲ κόκκινη μύτη, ποῦ κρατᾶει στὰ πόδια του ἕνα κλουβὶ παπαγάλου καὶ καπνίζει
ἕνα ποῦρο τῆς δεκάρας· δυὸ ὑπερέτριες ποῦ γρινιάζουν γιὰ τὰ «ἀφεντικά» τους καὶ μιὰ γρηά,
ποῦ κάθε λίγο καὶ λιγάκι ρωτᾶ τοὺς ταξειδιώτες ἂν εἶναι ὦρα νὰ κατέβῃ ἢ ὄχι.

Ἡ ὀμορφὴ κυρία κοντὰ μου ἀρχίζει ν' ἀνησυχῇ· ἀπέναντί της, ἕνας νέος κύριος, ποῦ
φαίνεται σὰ νᾶναι τρίγωνος, τῆς ψιθυρίζει: «Σὲ λίγο φτάνομε!»

Νεύει χαμογελώντας μ' ἕνα χαρούμενο ἐρωτηματικὸ μορφασμὸ, κάπως ἀμήχανα, καὶ βάζει
σὰ γατίτσα, χαζούρικα, τὰ χέρια της στὸ μανσόν της, ἀπὸ γνήσιο ἀστραχάν, ποῦ τὸ στολίζει
ἕνα μάτσο γιασεμιά. Εἶναι τὸ πολὺ εἰκοσι χρόνων καὶ χαίρεται γιὰ κάτι.

Κοιτάζονται μὲ μάτια, ποῦ λένε πολλὰ.

Βυθίζομαι σὲ σκέψεις κι' ἀκούω μόνο, πῶς ἔχουν ἀρχίσει κουβέντα.

Ἐξαφνα σωμαίνουον διὰ μιᾶς, κι' ἐπειδὴ ἡ γειτόνισσά μου κάνει μιὰν ἀπότομη κίνηση,
σηκώνω τὰ μάτια μου.

Τίποτε τὸ ἐξαίρετικό: ἕνας περασμένος στὰ χρόνια κύριος, πολὺ κομψός, μὲ σταχτιὰ μαλ-
λιά στουὺς κροτάφους, ἔχει ἀνέβει στὸ τράμ καὶ περνᾶει ἀπὸ τὸ διάδρομο. Ἐξαφνα ἀναβλέπει μ'
ἐκπληξῆ καὶ χαρά· κάνει μερικὰ γρήγορα βήματα πρὸς τὴ νέα κυρία: «Ἐλα Θέ μου, Διλή,
καὶ γιὰ ποῦ τραβᾶς;»

Αὐτὴ εἶναι κατακόκκινη καὶ λέει μὲ μεγάλη ταραχὴ: «Ἦθελα νὰ ξαναρίξω μιὰ ματιὰ
στῆς Κλειῶς.»

«Ἔτσι;» λέει καὶ κάθεται πλάι της: «δὲ μοῦπες τίποτα γι' αὐτὸ τὸ μεσημέρι!»

Μὰ καὶ γώ, μόλις πρὸ ὀλίγου, τὸ καλόθαλα στὸ νοῦ μου.»

Ὁ ἡλικιωμένος κύριος χαμογελᾷ γιὰ τὸν ἑαυτὸ του: Περίεργα πλάσματα σεῖς οἱ
γυναῖκες! λέει τὸ βλέμμα του.

Ὁ νέος κύριος μένει σιωπηλός· ἐνῶ τὸ ἀνόμοιο συζυγικὸ ζεῦγος κουβεντιάζει περὶ ἀνέμων
καὶ ὕδατων, αὐτὸς κάθεται ἀκίνητος καὶ—φρόνιμος.

«Ἦώρα πρέπει νὰ κατέβῃς!» θυμίζει ἡ νέα κυρία.

«Ἄχ, ἔρχομαι μαζί σου λίγο ἀκόμα κ' ὕστερα γυρίζω». Χαμογελᾷ. «Ἄλλωστε δὲ συνο-
δεύω πάντα τὴ Διλή μου!» Κοιτάζει μὲ καλωσύνη τὸ πρόσωπό της ποῦ κοκκινίζει.

«Παρακαλῶ, τὰ εἰσιτήριά σας!» Ὁ ἐπιθεωρητὴς ἀπλώνει τὸ δεξί του χέρι σ τὴ νέα κυρία.
Αὐτὴ κοκκινίζει περισσότερο καὶ φάχνει ἀπεγνωσμένα στὸ μανσόν καὶ στὴν τσέπη της.

«Θὰ τῶχασα!»

Καὶ στὸν ἡλικιωμένο κύριο τὸ πρᾶγμα φαίνεται νᾶναι πολὺ δυσάρεστο, φάχνει κι' αὐτὸς
μὲ τὴ γυναῖκα του, ὅμως δὲ βρίσκει τίποτα.

«Μὰ εἶσαι καὶ σὺ ξεχασάρα!» Ἐπιτιμητικὰ κουνάει ὁ σύζυγος τὸ ὀμορφοχτενισμένο κεφάλι
του: «Τί νὰ πληρώσω γιὰ πρόστιμο;» ρωτᾷ.

Καλεῖται ὁ εἰσπράκτωρ, ποῦ ἀνακράζει: «Μὰ ὁ κύριος πῆρε καὶ τὰ δύο εἰσιτήρια!»
Δείχνει τὸ νέο κύριο, ἀπέναντι, ποῦ στριφογυρίζει νευρικὰ.

«Ποιός; Αιλή!!» Σὰ στάχτη γκρίζο είναι τὸ πρόσωπο τοῦ ἀντρός· καταλαβαίνει.
Πιάνει τὴ νέα γυναίκα ἀπὸ τὸ μπράτσο: «Ἐλα!» Ὑστερα ρίχνει μιὰ ματιά στὸν ἄλλο:
«Καὶ σεῖς!»

Κατεβαίνουν καὶ οἱ τρεῖς καὶ πηγαίνουν σιωπηλοί, στὴ μέση ὁ ἠλιωμένος κύριος, πρὸς τὸ πεζοδρόμι.

Κανείς τους δὲ θγάζει μιὰ λέξη, τὰ κεφάλια τους εἶναι σκυμένα.

(Μετάφραση)

ΠΕΤΡΟΣ ΣΤΩΙ·ΚΟΣ

EDUARD MÖRIKE

ΑΓΝΗ

Ἦ ῥόδινη ἐποχή! Γοργά,
πόσο γοργά,
πέρασες, σὲ μιὰν ὥρα
Νάτανε ἡ ἀγάπη μου πιστὴ
σὲ μὲ πιστὴ
δὲ θὰ φοβό μουν τώρα.

Στὸ θέρο μὲ φαιδρὴ καρδιά,
φαιδρὴ καρδιά
Θερίστρες τραγουδᾶνε,
μὰ ἐγὼ! τὴν ἀρρωστη ζωὴ
πικρὴ ζωὴ
νοιώθω χαμῆνη νάναι.

Κι' ἔτσι γλυστρῶ στὴ λαγκαδιά,
στὴ λαγκαδιά,
σὰν ὄνειροπαρμένη,
πρὸς τὸ βουνό, ποῦ εἶπε φορές
χιλίες φορές
πιστὸς πῶς θὰ μοῦ μένει.

Φτάνω στοῦ λόφου τὴν κορφή
καὶ μοναχὴ
θρηγῶ πικρὰ ἐκεῖ πέρα
καὶ κἀτὶ ῥόδα στὰ μαλλιά,
ποῦ ἔχω ἀπ' τὰ χέρια του, φαιδρὰ
παίζουνε στὸν ἀγέρα.

ΛΕΩΝ ΚΟΥΚΟΥΛΑΣ

Τὰ περισσότερα περιοδικὰ καὶ εἰδικῆς καλλιτεχνικῆς ἐπιθεωρήσεις τῆς Εὐρώπης, ἰδίως τῶν τελευταίων δύο ἐτῶν, εἶναι γεμάτες ἀπὸ σχέδια, πίνακας γλυπτικῆς καὶ ἀναπαραστάσεις μιᾶς τέχνης ἐντελῶς νέας, γιὰ τὸ πολὺ κοινόν, ποῦ προκαλεῖ κάποτε τὸν θαυμασμὸ συχνότερα ἔμως τὴν ἀηδία. Εἶνε δὲ τόσοσ διαφορετικὴ αὐτὴ ἡ τέχνη ἀπὸ τὴν συνηθισμένην καλλιτεχνικὴν παράδοσιν, ὥστε κάνει τὴν ἐντύπωσιν σὰν νὰ ἤρχετο ἀπὸ ἄλλον κόσμον.

Πολλοὶ ἀπὸ τοὺς δημιουργοὺς τῶν ἔργων αὐτῶν ἀνήκουν εἰς ομάδας καὶ ἔχουν καθορίσει τὸν τρόπον μὲ τὸν ὁποῖον ἐργάζονται, διὰ τῆς δημοσιεύσεως Μανιφέστων καὶ εἰδικῶν διαλέξεων, σ' αὐτὴν τὴν κατηγορίαν ὑπάρχοντα οἱ «Κυβισταί», οἱ «Φουτουρισταί», οἱ «Ὀρφισταί», οἱ «Νέο-Ἐμπρεσιονιστῆ», οἱ «Πουανιλλιστῆ», οἱ «Νέο-Μπουιτσελλιστῆ», οἱ «Δαδαῖσταί» κλπ. κλπ. εἶναι ἔμως καὶ ἄλλοι ποῦ χωρὶς ν' ἀνήκουν ἔλως δι' ἑλοῦ σὲ καμμιά ἀπ' αὐτὰς τῆς κατηγορίας ἔχουν ἀναπτύξει τὴν προσωπικότητά τους κί' αὐτοὺς μ' ἓνα ὄνομα τοὺς ἀποκαλοῦν «Μοδερνιστῆ».

Μὲ δυὸ λόγια ἡ τεχνοτροπία ἀλλάξε ἐντελῶς καὶ κάθε νέος καλλιτέχνης πιστεύει σ' ἓνα δικό του θεό. Πρόκειται περὶ μιᾶς ἀνθίσεως τῆς τέχνης ἢ παρακμῆς; Αὐτὸ ὁ χρόνος θὰ τὸ δεῖξη. Ἄλλως τε ἡ νέα αὐτὴ τέχνη εὐρίσκειται ἐν πλήρη ἐξελεύσει.

Καθ' ἓνας πιστεύει πῶς ἀνεκάλυψε τὴν ἀπόλυτὴ ἀλήθεια στὰ μυστικὰ τῆς τέχνης.

Καλλιτέχνας ποῦ ἐθεωροῦντο ὡς χθῆς ἀκόμη πολὺ τολμηροὶ στὴν τέχνην τους, σήμερα τοὺς ἀποκαλοῦν ἀκαδημαϊκοὺς.

Ἡ νέα αὐτὴ κατεύθυνσις τῆς τέχνης δὲν εἶναι κάτι ἐντελῶς σημερινόν καὶ πρέπει νὰ ἀνατρέξη κανεὶς εἰς τὸν Cézanne τὸν Gauguin καὶ τὸν Vanogh ποῦ ἀσφαλῶς εἶναι οἱ πρόδρομοι.

Σήμερα οἱ περισσότεροι καλλιτέχνη ἀκολουθοῦν τὸν «Μοδερνισμόν», καὶ νομίζουμε σκόπιμο νὰ δώσουμε στοὺς ἀναγνώστας τῆς «Καλλιτεχνίας» μιὰ σύντομη σκιαγραφία τῶν γνωτοτέρων ἀντιπροσώπων αὐτῆς τῆς τέχνης.

Henri—Matisse.—Ὁ πλέον ἀστὸς ζωγράφος κατ' ἀρχάς, μαθητῆς τοῦ Gustave Moreau, κατέληξε ἓνας ἀπὸ τοὺς περιεργότερους τύπους τῆς Ζωγραφικῆς ἀπ' ὅσους εἶδε ποτὲ ὁ κόσμος, εἶναι ἓνα ὄνομα συνδεδεμένον μὲ τὴν ἱστορίαν τῆς τέχνης τοῦ 20οῦ αἰῶνος.

Πάντοτε ἀνήσυχος, ἀναζητῶν διαρκῶς κἀτι ἄλλο, ἐξηγῶν τὴν ζωγραφικὴν ὅπως ἐξηγεῖ κανεὶς τὴν ἐπιστήμην μὲ μαθηματικὸς ὑπολογισμοὺς, εἰς τρόπον ὥστε νὰ τὴν καθιστᾶ ἀκατάλυπτην.

Πέρνοντας διδάγματα ἀπὸ τὴν τέχνην τῶν Μαύρων τῆς Ἀφρικῆς τῶν Ἰνδιῶν καὶ αὐτῶν ἀκόμη τῶν ἀγρίων θὰ ἐφεύρη ἀκόμη αὐριοι χιλίους νέους τρόπους ζωγραφικῆς ποῦ ὁ «Κυβισμὸς» καὶ ὁ «Συνθετισμὸς» θὰ εἶνε ἀπλοῖκὰ παιγνίδια γιὰ τὰ μικρὰ παιδιὰ.

Pablo Picasso.—Ὁ ἀρχηγὸς τῶν «Κυβιστῶν» ὁ Παῦλος Πικασὸ ἔφυγε πολὺ νέος ἀπὸ τὴν Ἰσπανίαν, τὴν πατρίδα του, καὶ ἐγκατασταθεὶς εἰς τὸ Παρίσι ἐγκαινίωσε τὴν λεγομένην πεαῖσδον Itemlen.

Ἐζωγράφησε τοὺς δρόμους, τὰ σπήτια, τὰ παιδιὰ καὶ τῆς γυναίκες τῶν συνοικιῶν μὲ τὴν καταπληκτικὴν ταχύτητα παραγωγῆς δέκα πινάκων τὴν ἡμέραν.

Αὐτὴ ἡ βιαστικότης προδίδει τὸν ἄνθρωπον ποῦ θέλει ἔλα νὰ τὰ ἰδῆ, ἔλα νὰ τὰ ἐκφράσῃ. Εἶναι ἔμως φυσικὴ συνέπεια νὰ ἐρθῆ γρήγορα καὶ ἡ κούραση.

Ἐπηρεασμένος ἔπειτα ἀπὸ τὸν Lautrec ζωγραφίζει κλάουν, πιερότους, ἀρλεκίνοους καὶ χορεύτριες, ἄλλ' αὐτὰ ἔμως δὲν ἱκανοποιοῦν τὸν Πικασὸ καὶ μετὰ ἓνα ταξεῖδι στὴν Ἰσπανία, ἐπιστρέφει φορτωμένος ἀπὸ πορτραῖτα βαρύτατα καὶ πολὺ περίεργα.

Οὔτε αὐτὸ ἔμως διαρκεῖ πολὺ. Τρέχει πάντοτε πίσω ἀπὸ μιὰ προσωπικότητα καὶ ἐνθουσιασμένος ἔξαφνα ἀπὸ τὸν Θεοτοκόπουλον τοποθετεῖ μεγάλες φωτογραφίες τῶν ἔργων τοῦ Ἐλ-

(*) Μὲ χωριστὴ εὐχαρίστηση προσφέρουμε ἀπὸ τὸ φύλλο αὐτὸ στοὺς ἀναγνώστες μας, μιὰ πολὺ ἐνδιαφέρουσα σειρὰ, ἱστορικοκριτικῶν παρατηρήσεων στὴ σύγχρονη τέχνη, γεγραμμένων ἀπὸ τὸν γνωστὸ γλύπτη κ. Φωκίωνα Ρόκ.

ληνο-Ισπανοῦ διδασκάλου εἰς τοὺς τοίχους τοῦ ἐργαστηρίου του καὶ ἐγκαινιάζει τὴν «**Κυανὴν περίοδον**». Τὰ σώματα παρουσιάζονται σκελετώδη, ἐξησθενισμένα, αἰχμαλωτισμένα μπρὸς σ' ἓνα ποτήρι ἀλκοόλ.

Κατόπιν ἔρχεται ἡ «**Ερυθρὰ περίοδος**» κατὰ τὴν ὁποίαν μᾶς δίδει ἐξαιρετικὰ πορταῖτα. Δοκιμάζει ὅμως πάντα. Ἡ δεξιότητά του τοῦ ἐπιτρέπει νὰ ἐπιζητεῖ ὅλες τὶς τεχνικὰς δυσκολίας καὶ ν' ἀκολουθεῖ ὅλους τοὺς δρόμους. Ἡ ζωγραφικὴ εἶναι γι' αὐτὸν ἓνα σπόρτ».

Ἐξάφνα ἡ γλυπτικὴ τῶν Μαύρων τῆς Ἀφρικῆς τοῦ ἀνοίγει νέον δρόμον. Τὰ τετράγωνα, οἱ κύβοι, τὰ τρίγωνα τοῦ ἀποκαλύπτονται ἀπ' αὐτὰ τὰ παράξενα ξόανα ποῦ κατὰ τύχην εὑρέθησαν στὸ δρόμο του, καὶ ἐγκαινιάζει μὲ μέγαν θόρυβον τὴν «**Μαύρην περίοδον**».

Διερωτῶνται ὅλοι ἂν πρόκειται περὶ μεγαλοφυΐας ἢ χοντροειδοῦς ἀγυρτίας! Ὁ Πικασὸ τοὺς ἀφήνει νὰ συζητοῦν καὶ τοὺς πετᾶ κατὰ μοῦτρα τὸν «**Κυβισμόν**» — τέκνον τῆς ζωγραφικῆς τῶν Μαύρων.

Ἐκτοτε ὁ «**Κυβισμός**» ἔχει ὑποστῆ τεραστίαν ἐξέλιξιν καὶ διὰ ὅσων εἰς ὅλον τὸν κόσμον καὶ ἔφθασε μέχρι τοῦ σημείου νὰ κολλοῦν σ' ἓνα πίνακα ἐφημερίδες, ὑφάσματα, μαλλιά, τύχια τ.τ.λ., καὶ νὰ ἐπεκταθῇ εἰς ὅλες τὶς τέχνας.

HENRIK IBSEN

ΦΘΙΝΟΠΩΡΟ ΖΩΗΣ

(1858)

Στὸν κῆπο ποῦ ἀπλώνεται μπρὸς στὸ παράθυρό μου, πρόβαλε τὰ δλάνθιστα κλαδιά τῆς μιᾶς μηλιάς, κι' ἓνα πουλάκι στὰ πυκνά τὰ φύλλα τῆς κρυμμένο, μου τραγουδοῦσε τῆς ζωῆς τὸν εὐθύμο σκοπὸ.

Τᾶνθη τῆς τώρα σκορπιστὰ στὸ χῶμα τῆς σαπίζουν καὶ τὰ ξερὰ τὰ φύλλα τῆς τρίζουνε στὸν ἀέρα, ὅλα τὰ ἐσάρωσε ὁ βορρᾶς, κι' ἡ κρύα καταιγίδα καὶ σ' ἄλλα μέρη ἐπέταξε τὸ εὐθύμο πουλάκι.

Ὡ! τώρα ἐμπρὸς μου πίσω μου, σιᾶδута τῆς ψυχῆς μου ἀπλώθηκε τὸ θλιβερὸ φθινόπωρο παντοῦ, μέσ' ἀπ' τὰ τζάμια τοῦ παραθυριοῦ, τὰ θολὰ, τὰ παγωμένα σκυφτὸς ἀναλογίζομαι κ' ἐπέρασε! τί ἐχάθη!

Στοχάζομαι: Ἴγώ! Πεθάναν ὅλα τὰ παλῆα καὶ ἡ ζωὴ γι' ἀνταμοιβὴ τοῦ ὅτι ἔχασα μ' ἀφήνει, ἓνα ἀπ' τὰ φύλλα τὰ ξερὰ τῆς ἡσυχῆς μηλιάς κουρέλλι ἀναμνήσεων τοῦ βίου καὶ τῶν ἐλπίδων.

T. A.

ΚΡΙΤΙΚΑ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

“ΝΟΣΤΑΛΓΙΕΣ,”

(ΚΩΣΤΑ ΟΥΡΑΝΗ)

Dans l'ingénu, il y a le génie

ANDRÉ SUARÈS

Ἐπάρχουν Ἑλληνικὲς ποιητικὲς συλλογὲς ποῦ παρουσιάζουνε, μαζὺ μὲ τὸν ποιητὴ ποῦ τὶς ἔγραψε, καὶ μιὰ ποίηση ἐντελῶς ξεχωριστὴ στὴν ἐξέλιξιν τῆς Νεοελληνικῆς λογοτεχνίας.

Ὅσο βιαστικὰ καὶ ἂν θελήσῃ κανεὶς ν' ἀνατρέξῃ στὰ χρονικὰ τῆς Ἑλληνικῆς Φιλολογίας, ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Σολωμοῦ μέχρι σήμερα, δὲν μπορεῖ παρὰ νὰ σταματήσῃ, στοὺς τελευταίους μάλιστα χρόνους, σὲ μερικὲς τέτοιου εἶδους συλλογὲς ποῦ, εἴτε γιὰτὶ μεταφέρανε ἀσυνείδητα ἐπιρροὲς ξένων σχολῶν, εἴτε γιὰτὶ ἀκολουθήσανε μοιραία τὴ γενικὴ ἐξέλιξιν τῶν καιρῶν, πάντως σημειώσανε κατάδηλο σταθμὸ στὴ δική μας ποίηση. Ἀπαράμιλλο παράδειγμα μᾶς τέτοιαις συλλογῆς εἶναι καὶ ὁ τελευταῖος τόμος τῶν ποιημάτων τοῦ Κώστα Οὐράνη.

Γιὰ τὸ βιβλίον αὐτό, καθὼς καὶ γιὰ τὴ ποίηση ἀκόμα αὐτῆ, ἀρκετὸς ἔγεινε λόγος στὸν καθημερινὸ τύπο, μὰ δυστυχῶς ὄχι μὲ τὴ προσοχὴ καὶ τὴν ἐπιμέλεια ποῦ θὰ ἄξιζε καὶ εἶδαμε ἔτσι δημοσιογράφους νὰ γερμίζον ἐπαγγελματικότερα τὴ προσφιλεῖ χρονογραφικὴ τους στήλη, ἄλλους περιθωριακὰ καὶ ἀνιαρὰ νὰ μιλάνε γιὰ τὴν νεοελληνικὴ ποίηση ῥίχνοντας συγχρόνως καταδεχτικὰ καὶ κάποια συγκριτικὴ ματιὰ στὴ νεόβγαλτη αὐτῆ συλλογῆ, ποῦ δὲν θὰ ἐπιθυμοῦσαν νὰ νομισθῇ πῶς δὲν τοὺς συνεκίνησε, καὶ μερικὸς τρίτους ποῦ αὐτοί, χωρὶς ἀμφιβολία, πιδ σοβαρὰ καὶ προσεχτικότερα, ἀποφασίσανε νὰ γράψουνε κάτι, μὰ ποῦ φθάνανε στὸ σημεῖο νὰ παρανοήσουνε τὸ ἀληθινὸ ποιητικὸ στοιχεῖο τοῦ Οὐράνη.

Τὴν κίνηση αὐτὴ τὴν ἀναφέρω χρονογραφικὰ χωρὶς καὶ νὰ θέλω μ' αὐτὸ νὰ συζητήσω διεξοδικότερα. Οἱ «Νοσταλγίες» εἶνε θέμα ποῦ, καὶ ἡ πιδ σύντομη ἀνάλυσή του, θ' ἄξιζε περισσότερο, ἀπὸ μιὰ παρόμοια ἀσκοπη καὶ ἀσήμαντη συζήτηση μὲ ἀγαθοῦς δημοσιογράφους ἢ καὶ μὲ αὐτοὺς ἀκόμα τοὺς κριτικοὺς γιὰ τοὺς ὁποίους περιορίζομαι νὰ ἐκφράσω τὴν εἰλικρινῆ μου ἀπορία πῶς κατάφεραν, καὶ μάλιστα ὄχι χωρὶς κόπο, νὰ παρανοήσουν τὸ βιβλίον αὐτὸ τοῦ Οὐράνη.

§

Οἱ «Νοσταλγίες» τὸ τρίτον μετὰ τὸ «Spleen» βιβλίον τοῦ Οὐράνη, φανερώσουνε παραδειγματικὰ τὸ πόσο κερδίζει τὸ ποιητικὸ αἶσθημα, ὄχι μόνο ὅταν εἶναι ποιητικὸ, ἀλλὰ καὶ ὅταν ἐκφρασθῇ μὲ τὴν τέλεια τῆς τέχνης μορφή. Ἡ ἰδέα αὐτὴ ἐκδηλώνεται καθαρότερα ὅταν συγκρίνομε μερικὰ τοῦ ἴδιου τόνου τραγουδία στὶς δύο τελευταῖες ποιητικὲς συλλογὲς.

Στὰ «Spleen» ὁ ποιητὴς μᾶς δαίχνηται ὀρμητικὰ ἐλεύθερος καὶ ἀνυπότακτος στὴ βίαια, στὶς «Νοσταλγίες» ὅμως τὸν ξαναβρίσκουμε τεχνικότερο, ἰσόρροπο, προσεχτικότερο στὸ στίχο. Δὲν ἀφήνει νὰ τὸν παρασέρνῃ ἡ ὀρμὴ του· τὴν χαλινώνει, τὴν κυβερνάει ἐπιδέξια· εἶναι βέβαιος πῶς ἔτσι πάντα θὰ κερδίσῃ καὶ κερδίζει· δὲν φαίνεται ν' ἀπασχολεῖται πιδ μὲ τὴν ἰδέα πῶς: μιὰ ποίηση ἀτομικότερη, πιδ ἐλεύθερη στοὺς ποιητικοὺς παλμοὺς καὶ στὴ φαντασία, δὲν θὰ εἶχε τάχα ἀνάγκη ἀπὸ μιὰ αὐστηρὴ ἢ καὶ ἀπλή, καθὼς πολλοὶ ὑπερθεματίζουνε, φόρμα.

Δὲν μπορεῖ βέβαια νὰ ξεφύγῃ κανεὶς ἀπὸ τὴν ἀληθινὴ παρατήρηση πῶς ἡ ἐλεύθερη ποίηση στὰ «Spleen» ἐπηρεασμένη ἀπὸ τὸν Γαλλικὸ ἐλεύθερον στίχο, εἶχε πάντοτε μιὰ θαυμαστὴ εὐκαμψία ποῦ τῆς ἐπέτρεπε νὰ ἐκφράζῃ ἄνετα ἐκεῖνο ποῦ αἰσθανότανε καὶ μὲ ἀδίαστο μάλιστα λυρικὸ τόνον· ἢ συγκίνηση τοῦ δημιουργοῦ ἐρμηνευότανε πλέρια καὶ σ' αὐτὴν ὅπως καὶ στὶς «Νοσταλγίες»· μὰ ἡ διαφορὰ εἶναι φανερὴ. Πολλὰ ἀπὸ τὰ τελευταῖα ποιήματα στὶς «Νοσταλγίες» ὀφείλουνε στὴν αὐστηρὴν μὲρφή τους, ὄχι μόνο τὸ τεχνικὰ ἄρτιον παρουσιασμο

των συναισθημάτων, μ' ακόμα και την εσωτερική δημιουργία ενός νέου ποιητικού τόνου που τα διακρίνει.

Πουθενά δεν φαίνεται να σκοντάφτη· ή γλώσσα του εκλεχτική (αχώριστη συντρόφισσα των λεπτών αισθημάτων) διοχετεύει άβιαστα στο στίχο τα ασύγκριτα εκείνα μουσικά ρεύματα που εξαυλώνουν τις ρίμες και αφήνουν στον αναγνώστη ακραιφνή την έντύπωση του τελείου.

Για την Ελλάδα όπως λέω και πάρα πάνω, ή ποίηση του κ. Ουράνη είναι ξεχωριστή. Το ώριμο ποιητικό του έγω χυμένο πλούσια στους τελευταίους ρυθμούς του σημειώνει σταθμό στη φιλολογία μας. Ο Ουράνης δεν δημιουργεί βέβαια πρωτότυπα συναισθήματα, δεν μάς ανοίγει καινούργιους κόσμους, ούτε μάς παρουσιάζεται με άγνωστα μοτίβα. Το συναίσθημα της νοσταλγικής πλήξεως (Spleen) που είναι ή αστέρευτη πηγή όπου πίνουν τα τραγούδια του, είναι μοτίβο που είχε έχει και ίσως θα έχη, για πολύ ακόμα καιρό, μεγάλη ελληνική πελατεία. Αυτό όμως δεν είναι ικανό να μάς πείσει πως ο Ουράνης δεν στέκεται στην ύψηλότερη βαθμίδα ως εκτελεστής και αυτό είναι που τον ξεχωρίζει.

Όταν χαρακτηρίζω την ποίηση του Ουράνη ως ξεχωριστή δεν την πέρνω ως **ποίηση του στίχου** (art versificatrice) με την έννοια μάλιστα που της έκόλησαν, τώρα τελευταία μερικοί κοντόφθαλμοι νέοι λόγιοι.

Στην Ελλάδα τα ποιήματα του Κώστα Ουράνη δεν θ' αποτελέσουν ποτέ (ούτε θα είχαν τέτοια πρόθεση) το παράδειγμα αυστηρως τέλειου στίχου. Ίσως ο Γρυπάρης, κατά την ιδέα μου, να έχη στο ζήτημα αυτό τον πρώτο λόγο. Μά δεν μπορεί το πράγμα να συζητηθή έτσι· δεν πρόκειται περι κριτικής όταν ακούμε να κατακρίνεται ένας ποιητής μόνο και μόνο γιατί δεν κατάφερε να σκαλίση μηχανικά και σχολαστικά ένα στίχο άπάνω σε αλάθευτα, μέτρα ή και να φαντάξη ξυπνώντας μας με τις λαμπρόηχες ψηφιδωτές φράσεις του, με τις σπάνιες λέξεις του ή και με τις άπαράμιλλες σταυρωτές ρίμες του! Συμφωνώ πως ο ποιητής πρέπει να ναι βέβαια, πρώτ' απ' όλα τεχνίτης, και καμιά ποίηση δεν παραδέχομαι που θα μάς παρουσίαζε όπαδδ άρνητή κάθε είδους φόρμας. Μά ένας τεχνίτης ποιητής δεν πρέπει να κρίνεται από τη μεριά και μόνη του τεχνίτη. Γιατί έτσι θα καταλήγαμε, χωρίς να το νοιώσουμε, στο να **δρίζαμε την τέχνη...** και μάλιστα μ' ένα έρισμό τόσο πρακτικό όσο πεζο και... άνόητο!

Η ποίηση του Ουράνη δεν άντέχει σε απόλυτα τεχνικά σκαλισματα. Θα έγκρέμιζε ο ίδιος το τόσο ιδανικά λεπτό σκαλοδόμημα της καλλιτεχνικής έντυπώσεως και μόνο αν προσπαθούσε να τονρέψη ακόμα το στίχο του. Σε πολλά μάλιστα τραγούδια του (ίσως στα πιό συμπαθητικότερά του) σταματάει κανείς σε μερικές ελαφρές κακοφωνίες, και τόσο μάλιστα ευκολοφάνερως στο να επανρθωθούνε, που κάνουν την έντύπωση ασυγχώρητης άμέλειας. Αυτό όμως, νομίζω, πως θα έπρεπε να χρησιμέψη ως το μόνο κατάλληλο στοιχείο για τον χαρακτηρισμό της ποιήσεως του Ουράνη.

Η ποίηση αυτή δεν έχει καμιά, ούτε μακρυνή καν, σχέση με τα πολύφωνα εκείνα στοχαστικά συναισθήματα, τα άνουσια και άκαθαροποίητα που και το πιό άρτιο παρουσίασμα τους θα μάς αφήνει πάντοτε ψυχρούς, ούτε με τους άναιμικούς λυρισμούς των παλαιών ρομαντικών καιρών, ούτε με τις φανταρονικές «Fantaisies» των τελευταίων χρόνων που ο πολυσύνθετος σκελετός τους αρχίζει από την ποίηση και τελειώνει στην πρόζα.

Ο Ουράνης με τις «Νοσταλγίες» του μάς ανοίγει άθέρυβα μια καινούργια σελίδα ποιητικών στοχασμών ενός νέου είδους (genre). **Ένας ήρεμος πλαιύς νοσταλγικός πόθος μιας κουρασμένης (Blasé) και άρρωστης πλήξεως (spleen), πιστά συνυφασμένος με μια άγνότατα άπλη ποιητική προδιάθεση, χαρακτηρίζουν την ξεχωριστή ψυχή του έργου του.**

Ο ίδιος μάς το έρμηνεύει άπαράμιλλα:

Μιά νοσταλγία δλάκερη ή ζωή μου κι' ένας πόθος!
Πότε παλάτια θέλοντας χιμαιρικά να χτίσω
και πότε ξεφυλλίζοντας τις σκέψεις μου σά ρόδα
στον τάφο του ό,τι πέρασε,—λησμόνησα να ζήσω.

Τα χρόνια από τα χέρια μου γλυστρήσανε σαν άμιος που όνειροπόλα δάχτυλα κρατάνε, κ' ή ψυχή μου— μιάν ώρα χυνοπωρινή που έσήμαιναν καμπάνες— είδε να πέφτη άνέκκλητα το Βράδυ στη ζωή μου. Είμαι σά σπήτι ναυτικών στη θάλασσα κοντά που οι άντρες έχαθήκανε μαζί με τα καράβια και που όταν σκούζει ή τρικυμιά τ' άγριεμένα βράδια οι μάνες και οι άδερφές, μαυροντυμένες, σκύβουν την κεφαλή άμίλητες, σκιαγμένες, σά ν' άκούνε

στην πόρτα την κατάκλειστη για πάντα να χτυπούνε...

(Η ΖΩΗ ΜΟΥ. σελ. 35)

Η ποίηση του 19ου αιώνα με τους: Coppée, Baudelaire, Verlaine, Hofmansthal, D'Annunzio, κ.λ.π. βρίσκει με τον Ουράνη στην Ελλάδα ένα άξιο και εκλεχτό όπαδό της:

Την πλήξι που, παρόμοια με το εφιαλτικό του Πόου το πλουτώνιο κοράκι, είχε καθίσει μέσ' στη ζωή μου, πάσχισα να την ξεφύγω ως τώρα κ' εις για τουτό που καιρούς στα ξένα έχω γυρίσει. Στις Φλάνδρες τις όμιχλερές και στα λαμπρά Παρίσια, στο φωτεινό το Βόσπορο, στην πένθυμη Αγγλία, ... έχω κι' έγω τη νιότη μου δλάκερη γυρίσει· μά ή πλήξι πάντα, άνήλεη, με είχε ακολουθήσει γιατί σ' αυτή την άσκοπη, πλανητική ζωή μου, χλωμή ή Ψυχή μου κι' άρρωστη, ταξίδευε μαζί μου.

(ΑΡΡΩΣΤΗΜΕΝΕΣ ΨΥΧΕΣ. σελ. 43)

Ο Ουράνης δεν ψάχνει να βρη ή την άγάπη, σε άκρογυάλια, σε έρημιές ή σε ιδανικά τοπεία. Την έχει μέσα του, την αισθάνεται να σαλεύει στα νεύρα του, στις φλέβες του. Και, πάντοτε κλεισμένος στον ήρεμο έαυτό του, άλλοτε της τραγουδάει μελαγχολικούς σκοπούς και άλλοτε τη θωπεύει ήσυχα με τη φαντασία του:

Ξέρω πως πια δε θάρθης... Χτες το δείλι καθισμένοι στην κάμαρά μου ακούγαμε να στάζει άργά ή βροχή, έβλέπαμε τριγύρω μας ν' άπλώνη το σκοτάδι και νοιώθαμε να κάθεται, βαρύ μέσ' στην ψυχή.

. . . . .
. . . . .
. . . . .
. . . . .

Σὲ εἶδα γοργῇ νὰ χάισαι στὸν ἔρημο τὸν δρόμο,
ἀφοῦ ἔριξες μίᾳ ματιᾷ πρὸς τὸ παράθυρό μας,
κι' ὅταν τριγύρω μου ἐνοιῶσα τὴν ἄπειρη ἐρημία
ἔκλαψα, ἀγαπημένη μου, πικρὰ καὶ γιὰ τοὺς δύο μας.

Ἐξέρω πῶς πιά δὲ θὲ νάρθῃς... Μ' ἄν νὰ μὲ ἰδῆς μοποῦσες
θὰ μ' εὕρισκες, καὶ σήμερα στὰ τζάμια ἀκουμπισμένο
νὰ βλέπω πέρα, στὴν καμπὴ τοῦ δρόμου λυπημένος·
καὶ θὲ νὰ καταλάβαινες πῶς σένα περιμένο...

(ΕΡΩΤΩΝ ΘΑΝΑΤΟΙ. σελ. 57)

Ὁ πόθος γιὰ τὴ ζωὴ, τὰ περασμένα, οἱ νοσταλγικοὶ στοχασμοί, ὁ καῦμος τῶν ταξειδιῶν,
ἡ λεπτὴ μελαγχολία του, ἔλ' αὐτὰ περνᾶνε μέσα εἰς τὴν ποίηση τοῦ Οὐράνη μ' ἓνα προσωπικὸ
παλμό. Μὲ εἰκόνες γρήγορες ἀφήνει τὸν λυρισμὸ του ἤρεμα καὶ λεπτότατα πρᾶστατικὰ
νὰ βρῖσκη, πολλὰς φορές, σὲ ἐξεζητημένες παρομοιώσεις ἀνακουφιστικὸ ξεκούρασμα:

Ψυχὴ μου, μένε ἀδιάφορη στὰ γύρω σου καὶ σ' ὅλους
τοὺς ἀνθρώπους ποὺ ἀγκομαχᾶν σέρνοντας τὴ ζωὴ τους,
σ' ἐκείνους ὅπου ἀπ' τὴ χαρὰ σὰ μὲ κρασι μεθᾶνε,
κι' ὄσους στὴν ἴδια στέκονται ψηλὰ ἐκτίμησέ τους·
.....
.....
.....

Πέρα ἀπὸ μέσα τους ψυχρὴ καὶ μακρυνὴ ὡς κυρία
ποὺ ὅταν στὸ δρόμο οἱ πρόστιχοι ζητᾶν νὰ τῆς μιλήσουν
μαζώνεται ἀκατάδεχτη γιὰ νὰ μὴν τὴν ἀγγίσουν,
κι' ἀπ' τὸν ἐξώστη τῆς Ζωῆς κύτταζε μέσ' τὸν κόσμο,
ἔτσι καθὼς οἱ εὐγενεῖς τοὺς χωρικοὺς κυττάζαν
ὅταν κάτου ἀπ' τοὺς πύργους των, τίς σκόλες, διασκεδάζαν.

(ΔΕΙΟΠΡΕΠΕΙΑ. σελ. 45)

Ὁ τόνος ποὺ κυριαρχικὰ ξεχειλίζει μέσα ἀπὸ τὲς στροφές του εἶναι ὁ τόνος τῆς νοσταλ-
γίας. Κι' αὐτὴ ἡ χαρὰ τῆς ζωῆς ὅταν παλεύει νὰ τὴν παρουσιάσῃ ἀμόλυντη, ἀνθρώπινη,
ζωντανή, τοῦ ξεφεύγει ἀθέλητα νοτισμένη μὲ νοσταλγικὰ δάκρυα μιᾶς ἄρρωστης συγκινήσεως:

Σὰς νοσταλγῶ χαράματα σ' Ἑλληνικὰ ἀκρογιάλια...

Μὲ χίλιες ξύπναγε φωνές στὰ περιβόλια ἡ φύση:
πουλιά, τζιτζίκια, θροίσματα τῶν δέντρων στὸν ἀγέρα,
γόγγοι μαγκανοπήγαδων, γκαρίσματα γαιθάρων,
κοκόροι ποὺ χαιρέταγαν τὴ γαλανὴ ἡμέρα.

Φλοῖσβοι ἀπαλοὶ τῆς θάλασσης πάνω στὸν ἴσιο ἄμμο,
γέλοια παιδιῶν ποὺ λούζονταν στῶν κρύων νερῶν τὸ χάδι
καὶ τὸ τραγοῦδι τοῦ ψαρά πού μακρὰ ἀνοιγότανε
νὰ μάση τὸ νυχτερινὸ πού ῥιξε παραγάδι...

Ὡ ἀκρογιάλια Ἑλληνικὰ σ' ἑαρινὲς αὐγές,
χρώματα ρόδινα, δροσιές, ἀρώματα, γαλήνη,
ἦλιε γλυκέ! Ὡ νᾶτανε σὰ μιὰ ἀραγμένη βάρκα
νᾶχε ἡ ξηνητεμένη μου ψυχὴ ἐκεῖ πέρα μείνει...

(ΘΥΜΗΣΕΣ. σελ. 74)

Ὁ Οὐράνης εἶναι ἓνας: Blasé νεορωμαντικός· τὰ θέματα ποὺ ἀπασχολοῦν τὴ πολυανή-
συχη ψυχὴ του, καὶ αὐτὴ ἀκόμα ἡ ἀγάπη του, ἡ κλίση του, ἡ αἰσθηματικὴ διάχυσή του στὸ
πλησίασμα τοῦ ἀθέβαιου, τοῦ ἀδύνατου, ποὺ τὰ συγκρατᾶει ἔλ' αὐτὰ μέσα σὲ μιὰ τόσο πένθιμα
ἤρεμη, σχεδὸν ἀψυχη, νεκρὴ ψυχροσύνθεση, μᾶς δυναμώνουν τὴν ἀποψη αὐτῇ.

Δὲν μᾶς κουράζει ἂν καί, πολλὰς φορές, μᾶς παρουσιάζεται στεγνὰ μονότονος καὶ αὐτὸ
τὸ χρωστέει στὸν ἐπιδέξιο χειρισμὸ πολλῶν μοτίβων ποὺ ὕστερα ἀπὸ πυρετώδη σχεδὸν ἀνα-
ζήτηση μᾶς προσφέρονται διαλεγμένα, ἔλα ξεχωριστὰ στὸ νεῦρο, γεννημένα τὸ καθένα ἀπὸ μιὰ
ἰδιαίτερη εὐγενικὰ σύλληψη, ἀπὸ μιὰ διαφορετικὴ δημιουργία. Ἡ ψυχὴ του, πλατεῖα νεορω-
μαντικὴ, πετάει προσεχτικὰ παντοῦ καὶ σὰ φίλεργη μέλισσα περνᾶει πάνω ἀπ' ὄλων τῶν ποιη-
τικῶν ἀνθῶν τίς δροσερὲς κορφές.

Οἱ ἦχοι του, οἱ ῥυθμοὶ του ἐρμηνεύουνε τόσο πολύμορφα ὅσο καὶ ἀπλόχαρα, πολλὰς
φορές, κάθε λεπτὴ ἀπόχρωση τῆς ψυχῆς του καὶ ὁ παλμὸς τῶν στίχων του συγκινεῖ ἀβίαστα
καὶ τὰ βαθύτερα στρώματα τῆς ψυχῆς μας.

Πάντα γαλήνιος καὶ ἀπαλὸς, πότε ἀφήνει ἀκούραστα τὴν ἄρρωστη φαντασία του νὰ τρέχη
εὐθυμῆ, πίσω ἀπὸ τὴ χαρὰ, νὰ τὴν αἰσθάνεται, νὰ τὴ χορταίνει, νὰ παίζῃ σὰν παιδί μαζί της
καὶ πότε μὲ ἀνίατη κατάπτωση στὴ συνείδησή του, κουρασμένος, κλαίει ἀπελπισμένα νιώθοντας
πόσο ἀπρόσιτη εἶναι γι' αὐτὸν ἡ ζωὴ:

Ἄργα, σὰν ἓνας ἄρρωστος ὅπου ἀναλαβαίνει,
πῆγα στὸ πάρκο τὸ λαμπρὸ τῆ θερινῆς ἡμέρας
καὶ σ' ἓνα πάγκο ἐκάθισα κοντὰ σ' ἓνα πεζοῦλι
τριαντάφυλλα ποὺ σκύβανε στὸν ἀπαλὸν ἀγέρα.
Μακρὰ περνοῦσαν ὠμορφες κυρίες, καὶ παιδάκια
ἐπαίζαν στὴ δεξιαμενὴ, καὶ τᾶσπρα περιστέρια
βαρεῖα πετοῦσαν στοὺς πυκνοὺς τῶνφυλλωμάτων ἤσκιους,
.....
.....

Κι' ἐνοιῶθα μέσα μου, βαθεῖα, πῶς ἦταν φῶς κι' εἰρήνη
καὶ ὅτι μὲ τ' ἄνθη, τὰ ἐντόμα ζοῦσα κι' ἐγὼ ἀντάμα
Κι' ἀπ' τὴν ψυχὴ μου ἀνάβλυσε - σὰν προσευχὴ - τὸ κλάμα.

(ΜΑΚΑΡΙΟ. σελ. 28)

Λίγοι εἶναι οἱ ποιηταὶ ποὺ, σὰν τὸν Οὐράνη, ἔχουν χαράξει στὸ ἔργο του τὸν αὐτοσεδα-
σμὸ καὶ τὴν ἀπλότητα. Ὁ οὐράνης εἶναι ἓνα ἀπὸ τοὺς πῖδ εἰλικρινεῖς, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοὺς πῖδ
συγκεντρωμένους ποιητάς. Ῥωμαντικός στὴ δόξῃ του, ἀνεκάλυψε τὸ κυριώτερα ἐλαττώματα
τοῦ Ῥωμαντισμοῦ καὶ μετὰ τὸ Verlaine καὶ Baudelaire στὴ Γαλλία μᾶς δείχνει, αὐτὸς στὴν
Ἑλλάδα, πόσο εἶναι ἀνάγκη νὰ ξεκάνουμε ἀπὸ τὴ μέση τὴ ῥητορικότητα. Χωρὶς νὰ λέῃ
τίποτα τὸ περιττό, ἡ αἰσθηματικότητά τῶν στίχων του, τονώνει τὸν νεανικὸ ἐνθουσιασμὸ καὶ
ἐγκαινιάζει μιὰ νέα περίοδο λυρικοῦ τόνου γιὰ τὴν Ἑλλάδα.

Γεμάτος πάθος, ἐρωτευμένος μὲ τὴ ζωὴ καὶ κατακουρασμένος ἀπὸ τὸ γλύστημά της,

φρικιασμένος απ' τὸ θάνατο καὶ μαγευμένος γιὰ τὸ μάκρος του, ἀχέρταγα πίνοντας καὶ γρήγορα ἐξαντλώντας κάθε νέο μάγεμμα, ξαναγκρίζοντας συγκινήσεις καὶ κουρνιάζοντας στὴν παρήγορη γαλήνη, εὐχαριστημένος ἀπὸ τ' ἀπλά του γλέντια καὶ χορτασμένος ἀπὸ τὰ πιὸ διαλεχτά, καλὰ, ἀπαλὰ, μ' ἀκονισμένους νὰ ξεχωρίζῃ τὸ ἀληθινὰ ὄρατο ἀπὸ τὸ προσποιημένο, γυρίζει ἀκούρατος ἀπὸ τὴν ὠμορφιά στὴν ἀλήθεια καὶ ἀπὸ τὴν ἀλήθεια στὴν ὠμορφιά.

Σὲ μερικές ἐξαιρετικά ἐνθουσιώδεις στιγμές τὸν βρίσκουμε νὰ μᾶς προβάλλει παράφορος, τὴν ιδανικὰ ἔκσταση τῆς στιγμῆς ἐκείνης, ποῦ ἡ αἴσθησις μὲ τὴ γνώση γίνονται ἓνα, ποῦ ἡ ζωὴ ψηλώνει καθαρὰ ἔξω ἀπὸ τόπο καὶ χρόνο καὶ ποῦ ὅλα παραμερίζουν εὐλαδικὰ στὸ μαγικὸ ξεφανέρωμα τῆς ἀθάνατης αὐτῆς στιγμῆς!

Ἡ ἀπλοϊκὰ ἀκόμα γοητεία ποῦ ξεχειλίζει ἀφθονῶς ἀπὸ τὰ τραγούδια του μαζί, μὲ τὴν ἀπαλὴ μουσικότητα τῶν στίχων του, ποῦ, κατὰ τὴν ἰδέα μου, πρέπει ν' ἀποτελῇ τὸ ἀπαραίτητο γνώρισμα κάθε ἀληθινοῦ ποιητῆ, δὲν κερδίζονται στὴν ποίησις τοῦ Οὐράνη οὔτε, μὲ τὸ κουραπληκτικὸ σκάλισμα τοῦ στίχου, οὔτε μὲ τὴν ἀηδὴ προσπάθεια γιὰ τὴν ἐξωτερικεύση τῶν μουσικῶν δειγμάτων μᾶς ἀνώτερης — μυστικοπαθοῦς τάχα — ποιήσεως, μερικοὶ ποιητίζοντες νέοι.

Ἡ μουσικότητα στὸ ἔργο τοῦ Κώστα Οὐράνη πηγάζει μεσ' ἀπὸ τοὺς ἀδίαστους λυρισμούς τῆς ἰσόρροπης φαντασίας του, ἀπὸ τὸ χρῶμα τῶν ἀνεπιτήδευτων ρυθμῶν του καὶ ἀπὸ τὴν ἀχτνοβολοῦσα εἰλικρινεία τῆς ἀγνῆς ποιητικῆς ψυχῆς του καί, ἔπως κάθε ἀληθινὸς ποιητῆς, μὲ μυαλὸ ἱκανὸ καὶ ὠριμὸ νὰ ξεκαθαρίζῃ τὰ ποιητικὰ του σύμβολα, κι' ὁ Οὐράνης δὲν μᾶς θαμπώνει μὲ τῆς ὑποκριτικῆς ψευτοφαντασιοπληξίας τῶν νέων αὐτῶν ποῦ τόσο ἀντιποιητικὰ καὶ ἀτεχνα προσπαθοῦνε νὰ ἐξωτερικεύσουν ἀκατάληπτες μουσικὲς προδιαθέσεις, σκεπάζοντες ἔτσι πονηρὰ καὶ ἀσυνείδητα τὰ ράκη μόνο τῆς ἐμφυτρῆς μετριότητος ποῦ τοὺς διακρίνει.

Δὲν θέλω νὰ ἐξακολουθῶ τὴν, ἀνιαρὴ ἴσως, ἀπαρίθμηση τῶν διαφορῶν αὐτῶν τάσεων καὶ προσπαθειῶν ποῦ ἔχουν ἀποτελέσει στίγμα στὴν ἐξέλιξη τῆς νεοελληνικῆς φιλολογίας κατὰ τοὺς τελευταίους αὐτοὺς χρόνους.

Ἄς μὴ ὀχυρόνουνται πίσω ἀπὸ ὠρισμένες — ἀναγνωρισμένες τάχα — Εὐρωπαϊκὲς σχολές: εἶναι πολὺ μικροὶ καὶ στὸ νὰ ἀντιγράφουν ἀκόμα ἐκεῖνο ποῦ νομίζουν δι' ἀκολουθοῦν. Τὸ ὅ,τι ὑπάρχει ἀπόλυτα ὡς δημιουργία, γι' αὐτοὺς εἶναι καὶ θὰ εἶναι ἀσύλληπτο καὶ ἀκατανόητο!

Πρέπει μιὰ μέρα νὰ γραφτῇ ἓνα δλόκληρο βιβλίο, στὸ ὁποῖο νὰ καθοριστοῦν οἱ διαφορῆς φάσεις τῆς ἐξελίξεως τῆς Νεοελληνικῆς τέχνης ποῦ, εἰδικὰ στὴν ποίησις, ἔχει ὡς πηγὴ τὴ λυρικὴ ἀνάσταση μὲ τὸ ἔργο ἐνὸς Κωστῆ Παλαμᾶ καὶ ποῦ βρίσκει τὴν ἄξιον δημιουργὸ ἐνὸς νέου ποιητικοῦ σταθμοῦ.

Πολλοὶ βέβαια θὰ εἶναι ἀνάμεσα στοὺς ἀσχολουμένους μὲ τὴ σημερινή μας φιλολογικὴ κίνησις, ἐκεῖνοι ποῦ θὰ ψάξουν νὰ βροῦν κάποιες ἀμφισβητήσεις στὴν ἀποψη αὐτῆ. Μὰ ὅτι κι' ἂν εἰπωθῇ κι' ὅτι κι' ἂν γίνῃ, ἐκεῖνος ποῦ τόσο εὐγενικὰ καὶ τέλει ἐξωτερικεύσε τὸ μαρτύριο μᾶς ἄρρωστης σύγχρονης ψυχῆς καὶ ποῦ τόσο περίτεχνα ἐπνίξε, τοὺς νοσταλγικοὺς καὶ μούους του κατὰ ἀπὸ μιὰ μάσκα τῆς εἰλικρινέστερης ἀπλότητος, θὰ μένει πάντοτε γιὰ ὅλους μᾶς ἓνας: ἀληθινὸς δημιουργός.

Καὶ μόνο οἱ ἀληθινοὶ δημιουργοὶ μένουν ἀθάνατοι.

ΤΑΚΗΣ ΛΙΑΚΕΑΣ

ΑΝΔΡΕ ΣΟΥΑΡΕΣ

ΜΠΕΤΟΒΕΝ

Πιὸ πολὺ ἢ δύναμη τοῦ αἰσθήματος παρὰ ἡ πρωτοτυπία συντελεῖ στὸ γενικὸ μεγαλεῖο τοῦ Beethoven. Βέβαια τίποτα δὲν εἶναι τόσο πρωτότυπο ὅσο μιὰ δυνατὴ ψυχὴ. Πολὺ συχνὰ ὁ Beethoven εἶναι ὁ πιὸ ἀπλὸς ἀπὸ τοὺς κλασσικοὺς, ἀπλὸς ὡς τὸν Κορνήλιο, ἀπλὸς ὡς τὸ τραγούδι τοῦ Roland.

Τέτοια εἶναι ἡ ἀπλότης του ποῦ καμμιά φορὰ φαίνεται καὶ λίγο εὐκόλος. Εἶναι ἡ ἀξία τῶν τελευταίων ἔργων ποῦ ὁ πλοῦτος τῆς ἰδίως δὲν ἀδικεῖ τὴ δύναμη.

Ὁ Beethoven δὲν δημιουργεῖ ἀρμονικὰ καὶ στὴν ὀρχήστρα λίγο δημιούργησε. Ἡ τελεία του δημιουργία εἶνε στὴν τάξη τῆς φόρμας, ποῦ σημαίνει τὸ ἀνώτατο στοιχεῖο τῆς διάταξης τῆς σκέψεως. Ἐκεῖ σπαταλεῖ τις πιὸ πρωτότυπες ἀποκαλύψεις του. Ὑπάρχει πραγματικὰ ἓνας καινούργιος κόσμος μέσα στὰ πιὸ ἀγαπημένα κουαρτέτα τοῦ Mozart, στὴν πλουσιώτατη συμφωνία σὲ Do dieze minore καὶ στὴν ἐνάτη. Δὲν θέλω ν' ἀναφερθῶ στις σονάτες, ὅπου ὁ Mozart μοιάζει ὡς παιδί. Αὐτὸς ὁ καινούργιος κόσμος εἶναι ἡ σκέψη.

Ἐδῶ ὁ Beethoven ὡς ἓνας ἀρχιτέκτων τοῦ τόπου δὲν συγκρίνεται παρὰ μόνο μὲ τὸν Μιχαὴλ Ἀγγελο, μὲ τὴ διαφορὰ πῶς ὁ ἀνακαλύψῃς του στὴ μουσικῆ, εἶνε πολὺ πιὸ ὠμορφος ἀπ' αὐτὲς τοῦ Φλωρεντινοῦ καλλιτέχνη στὴν ἀρχιτεκτονικῆ.

Οἱ σκέψεις τοῦ Beethoven ὅσο κι' ἂν εἶναι ἀπλές, εἶναι ὅμως ἀφθαστες στὴ δύναμη καὶ στὸ νεῦρο Ζοῦν μέσα σὲ μιὰ μεγάλη εἰλικρινεία. Ἀναπνεῶν σταθερὰ ὡς τὴν ἀνδρική εὐθύτητα. Καμμιά μουσικῆ δὲν εἶναι λιγώτερο γυναικῆ ἀπ' αὐτὴν. Δὲν ξέρει ποτε τί θὰ πῇ χάρις καὶ μοιάζει ὡς νὰ μὴν ἔχει ποτέγνωσε τὴν ἡδονή. Αὐτὲς οἱ σκέψεις μᾶς μαρτυροῦνε τὸν ἦρωα ποῦ τις ἔθρηψε, ποῦ ἔζησε γι' αὐτὲς. Αὐτὴ εἶνε ἡ πελωρία ἀπόσταση ποῦ χωρίζει τὸν Beethoven ἀπὸ τὸν Mozart καὶ τοὺς ἄλλους κλασσικοὺς: Ἐκεῖνοι εἶναι μουσικοὶ ἀπὸ τέρψη, μουσικοὶ ἀπὸ εὐχαρίστησις ποῦ αἰσθάνονται γιὰ τὴ μουσικῆ. Ἐνῶ ὁ Beethoven μεταχειρίζεται τὴ μουσικῆ γιὰ νὰ ἐκφράξῃ τὸν κόσμο τῆς ἐσωτερικῆς του ποιήσεως.

Διὰ μέσου τοῦ Beethoven ἡ μουσικῆ εἶνε ἡ γλώσσα ἐνὸς ὑπέροχου λυρικοῦ ποιητῆ, καὶ μάλιστα ἀπ' τοὺς πιὸ δυνατοὺς λυρικοὺς ποῦ ἄκουσαν ποτέ τους οἱ ἄνθρωποι. Οἱ ἰδέες τοῦ Beethoven εἶνε πράξεις, εἶναι οἱ ἀνώτερες ἐκμυστηρεύσεις ἐνὸς ἦρωα ποῦ ὅσο εἶναι πιὸ πολὺ ἢ νίκη του ἀμφίβολη, τόσο περισσότερο εἶναι ἀνίκητες.

Σὲ ὅλη τὴ μοντέρνα μουσικῆ μόνο ὁ Bach στέκεται στὸν ἴδιο βαθμὸν ἢ μουσικῆ του εἶνε μιὰ λύρα ποῦ ἀδιάκοπα μέσα τῆς ἀντιχεῖ τὸ ἐσωτερικὸ τραγούδι. Δὲν ξέρω γιατί πολλὲς φορὲς ὡς μελοποιεῖ ὁ Bach νομίζω πῶς ἀκούω τὴ συνδιάλεξη τοῦ Kempis ποῦ εἶναι ὁ καλόγερος μὲ τὸ Χριστό, μὲ τὸ Σταυρὸ καὶ μὲ τοὺς ἀγγέλους: μὰ ὡς ἀκούω τὸν Beethoven

μοῦ φαίνεται πῶς βλέπω τὸν Ναπολέοντα στὴν Ἀγία Ἐλένη, ἓνα Ναπολέοντα ὀπλισμένο μὲ ἔρματα γιὰ τὴ κατάκτηση τοῦ παραδείσου, τῆς δόξας καὶ τῆς ἀρετῆς.

Πολλὲς φορὲς οἱ μουσικὲς ἀρετὲς τοῦ Beethoven δὲν εἶναι τόσο θαυμαστὲς ἀπ' τὴν ἴδια τὴ μουσικῆ, ἀλλὰ τις θαυμάζει κανεὶς ἀπ' τὸ αἶσθημα κι' ἀπὸ τὴ σκέψη τοῦ καλλιτέχνη.

Ὅσο περισσότερο μουσικὸς εἶναι ὁ Beethoven, τόσο πιὸ πολὺ συμβαίνει νὰ ξεχωρῶν τὴν τέχνη του. Καὶ ὅσο πιὸ πολὺ ἐμβαθύνουν στὴ μουσικῆ του ἀποροῦνε μὲ τοὺς ἐντελῶς ξεχωριστοὺς τόνους στὰ μέρη τῆς: Ὅσο οἱ ἄνθρωποι γίνονται πιὸ ἡδονολάτρεις, τόσο πιὸ λίγο θὰ καταλαβαίνουν τὸν Beethoven.

Σὲ τί ἀνταποκρίνεται ἡ δύναμη τοῦ αἰσθήματος στὸν Beethoven καὶ ἡ ἀπλότης στὶς ἰδέες τοῦ τὸν ἀναδεικνύουν; Ὁ μεγάλος ὁ γλυκὸς λυγμός, ἡ ἀκαταμάχητη αὐτὴ πράξις, ἡ ἔφοδος ἀποιοῦ ἦρωα κατὰ τῆς μοίρας, ἡ πολιορκία ποῦ στήνεται γιὰ ὅλες τις προσβολὰς τῆς εἰμαρμένης, μὲ μιὰ καρδιά πολὺ ψηλὰ βαλμένη, ἡ ἀφθαστὴ ἀξία σ' ἓναν ἀγῶνα καὶ ἡ θέλησις στὴ νίκη ποῦ κάνει τὴ νίκη: ἀπ' αὐτὰ ὅλα ἡ μουσικῆ τοῦ Beethoven εἶναι γεμάτη: τὰ ἀκούμε ὅλα αὐτὰ μέσα σ' ἄρρενοπὰ του ἔργα ποῦ πάντα σχεδὸν τοὺς λείπει ἡ χάρις, μὰ ποῦ δὲν δυσφοροῦμε καθόλου γι' αὐτό, ἐπειδὴ μᾶς ὑποχρεώνει σ' αὐτὴ τὴ μοναδικῆ σχεδὸν ἐξίφραση.

Αὐτὸς εἶναι ὁ τόνος τῆς μεγάλης αὐτῆς φωνῆς, τῆς φωνῆς ποῦ εἶναι τόσο ἀγασπητῆ σ' αὐτοὺς ποῦ ἔχουν τὴ παθητικὴ συγκίνησις. Ὁ Beethoven δὲν ἐκφράζει τὴν ἀγωνία οὔτε τὴν πελώρια θλίψη τῆς ζωῆς, ὅπως ὁ Bach καὶ ὁ Wagner: αὐτὸς ἐκφράζει τὴ μεγάλη θλίψη τῆς ἰδίας του ζωῆς, μέσα στὴ γενικὴ χαρὰ τῆς ζωῆς. Καὶ δὲν τὴν ὀνομάζει Σωτήρα, οὔτε μυστικὴ λύτρωση, πετάει τὴ Μοῖρα ποῦ τὸν χωρίζει ἀπὸ τὴν εὐτυχία του: τὴν ἐπιάνει ἀπ' τὸ λαϊμὸν ὅπως τοῦ ἀρέσει νὰ λήη, παλεύει μὲ λύσσα ἐναντίον τῆς, κι' ἔτσι νικᾷ. Καλεῖ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους στὸν ἴδιον ἀγῶνα καὶ μπαίνει αὐτὸς μπροστά: στὸ τέλος τοῦ πολέμου τοὺς δείχνει τις κοινὲς κορυφῆς τῆς ἐλπίδας. Καὶ μὲ πάθος, μὲ ἐνθουσιασμό, ὡς ἄνεμος φωτιάς, ὀρκίζεται νὰ τοὺς οδηγήσῃ ὅλους μαζί τοὺς ἀδερφοὺς, στὸν ἴδιο θρίαμβο στὴν ἴδια δόξα. Δὲν ζητᾷ τὸν παράδεισο στὸν Οὐρανό, οὔτε στὶς φωνές τῶν μυστηρίων. Αὐτὸν τὸν παράδεισο τὸν βγάζει ἀπ' τὸ στήθος του πνίγει τὸ κακὸ ποῦ τοῦ κλίνει τὸν δρόμο, καὶ ποῦ τὸν χωρίζει ἀπ' τὸν δυνατὸ ἑαυτό του. Αὐτὸ εἶνε τὸ ξεχωριστὸ χαρακτηριστικὸ τοῦ ἀφθαρτου θάρρους του: δὲν ἀμφιβάλλει ποτέ γιὰ τὴ νίκη. Ἐτσι βλέπουμε πῶς ἡ δύναμη τοῦ αἰσθήματος δὲν εἶναι πάντα καὶ βάθος: ὁ Beethoven ξέρει πάντοτε ὅτι πρέπει νὰ νικᾷ καὶ ὅτι πάντα πρέπει νὰ νικᾷ. Ὅχι! εἴμεν δὲν πρέπει πάντα νὰ εἴμαστε βέβαιοι γιὰ τὴν

επιτυχία του. Ο Beethoven έχει πολλή βεβαιότητα και σ' αυτήν ακριβώς οφείλει τη δύναμή του με την ατέλεια της, με την απλότητά της και με την εξαιρετική πλάνη της.

Στην πεδιάδα της ζωής προσδοκώ κάτι στο μέλλον. Και όλοι αυτοί που κοιμούνται στο κρεβάτι του Ιωσαφάτ, με κουρασμένα βλέφαρα και βαρεία σάν του Έρωτα το πένθος, πρέπει να σηκωθούν και από τα κενά βράθρα να ιδούν επί τέλους το αιώσιο φως, όταν ή ώρα για την έγερση σημάνη, στις τέσσερες γωνιές του Ουρανού, άπάνω στους χρυσούς άνεμους!

Τα χάλκινα σαλλίσματα της όρχηστρας είναι πολύ μανιασμένα στη μουσική του Beethoven. Πολλές φορές δεν μπορώ να καταλάβω τον πάταγο που κάνουν αυτές οι βάρβαρες τρομπέτες. Οίτοιχοι, που σειούνται στους ήχους των δεν είναι βέβαια και ο φράχτης της μόνωσής μου. Χωρίς άμφιβολία πολλές από αυτές τις νίκες κερδίζονται πολύ εύκολα, και δεν θα μπορούσα να προσθέσω ακόμα πως ο Beethoven τις δημιουργεί και τέρπεται ιδιαίτερα από αυτές.

Όπου θέλει να βαδίση βανίζει τόσο δυνατός όσο δεν φαντάζεται κανείς. Αλλά δεν βαδίζει πάντοτε τόσο μακριά όσο μπορούν να φθάσουν, κι' έφθασαν δύο ή τρεις άλλοι. Η θλίψη του Beethoven δεν θίγει πάντα ώριμένα βάθη, όπου ή εγκατάλειψη της ελπίδας είναι πλήρης, και όπου ή μόνη προσφυγή στο κενό είναι ν' αγαπήση το σύμπαν με το ίδιο του το αίμα και με τα πιο θερμά του δάκρυα. Τρελλός για ελπίδα μά' όχι μεθυσμένος από λύπη. Αν ο Beethoven δεν γεννήθηκε για τή χαρά, δεν εγκαταλείπει όμως ποτέ τον έαυτό του, ούτε για να τρέξη πίσω από την ανθρώπινη σάρκα και από το ξύλο του ανθρώπινου σταυρού, ούτε για ν' ανακατευθί στην παγκόσμια θλίψη. Ξέρει καλά πως όσο πιο λίγο αφήνεται από τον έαυτό του, τόσο είναι πιο βέβαιος στο να βρη την ενεργητικότητα του, για να νικήση: καμιά υπόσχεση δεν αξίζει περισσότερο απ' αυτή τη σταθερή αυτοσυγκέντρωση. Ο θρησυχής της ελπίδας του, είναι άφθατος, μπορούμε μάλιστα να πούμε πως κατεβαίνει στο βάθος του πόνου του για να ανέλθη ελπίδα: και στο σημείο αυτό είναι τόσο ύγιης και τόσο παρηγορητικός, για όλους τους ανθρώπους! Τους πειθει, τους βεβαιώνει και τους επαναφέρει στη πίστη που επιθυμούν να μη χάσουν. Τους φέρνει κοντά, πολύ κοντά στη γνώση, χωρίς και να τους βιάζει. Το σάλπισμά του σταματάει πάντοτε τη Μεγάλη του Παρασκευή, πριν απ' την τρίτη ώρα.

Η μεγάλη του μελαγχολία μαζί με τη θλίψη της ίδιας του της ζωής, ή άκούραστη θέληση στη νίκη μαζί με τη νίκη της ειρήνης. Τίποτα δεν είναι πιο άπεραντο απ' τα αισθήματα του Beethoven. Η άφραστη όμορφιά στα θέματα δείχνει τον χαρακτήρα αυτής της μουσικής, που είναι έντελως ξεχωριστός. Η δύναμη της φόρμας, σέ καμιά άλλη τέχνη, δεν παρουσιάζεται τόσο έντονη, όσο στα τελευταία κουαρτέτα και στις τέσσαρες τελευταίες συνάτες. Το θέμα σ' αυτά είναι τόσο δυνατό, που δεν προσέχει κανείς στην όλική άπουσία του χρωματισμού. Ο Beethoven είναι ένας αισιόδοξος Μιχαήλ Άγγελος.

§

Μία άρμονία χωρίς έκπληξεις, μία άπεραντη λάμψη δυνατών όσο και άπλών αισθημάτων και γραμμών. Ένα τραγούδι, που ξαναγυρίζει σαν ποταμός, σαν χείμαρρος, όμοιο με το ακατάβλητο ρεύμα του Γεφύριου στην πεδιάδα του: Αυτό είναι ή μουσική του Beethoven: δεν είναι μουσική, που θίγει ή μουσική του καρδιά, που θίγει μόνον το πνεύμα: είναι μουσική που μάς γεμίζει παθητικά τη ψυχή. Την ένοχλει περισσότερο με τις άπεραντες επιστροφές στον έαυτό της, παρά με άλλα όνειρα. Στα μεγαλύτερα μάλιστα μέρη της είναι μάο ηρωική, ένας ίδος μεταφυσικής, μία ήρωική ήθική, με πλήρη συναίσθηση του δημιουργού της.

Όλες ή συγκινήσεις της θέλησης βρίσκονται μέσα στη μουσική του Μπετόβεν. Καμιά άλλη μουσική δεν μπορεί να είναι πιο πλούσια σέ ύλη για φιλολογία. Προσφέρει πάντοτε μια ευκαιρία, αν όχι έντελως καινούργια, μά πάντως μια ευκαιρία, για σχόλια. Η ευκαιρία αυτή μάς χαρίζεται και δεν πρέπει να τη χάνουμε. Η καλύτερη συζήτηση και ή κυριώτερη διαφώτιση ενός μουσικού έργου είναι ή άνθρωπος, που τον βλέπουμε έτσι πιο κοντά γιατί μάς φανερώνει εκεί κάτι απ' τη ζωή του, απ' το χαρακτήρα του, από τα γούστα του, και από τα άγνωστα φερόματά του. Είναι ο άνθρωπος όλόκληρος από τα όστα έως την σάρκα του

Ο βίος του Beethoven βρίσκεται σέ όλη τη μουσική του. Από το βίο του αυτόν γεμίζουν όλα τα έργα του. Ο Beethoven μοιάζει με έναν μεγάλου λυρικό ποιητή που μιλάει μια θεία γλώσσα, ακατάληπτη για όλο το κόσμο, μά που θα μπορούσε να μεταφραστή στη γλώσσα όλου του κόσμου. Στη μουσική του Μπετόβεν αγαπούμε τον ίδιον τον Μπετόβεν. Αυτός είναι εκείνο που νομίζουμε πως καταλαβαίνουμε σ' αυτήν. Σχνα μάλιστα ο τόπος του Beethoven είναι πόσο θρησκευτικός που φαίνεται σαν να μάς συγκαλεί όλους τους ανθρώπους σέ κάποια μυστική μετάληψη αισθήματος μάς θρησκείας και όπως κάθε θρησκεία κι' αυτή μάς οδηγεί στην εξέταση της συνειδήσεως. Κάθε άναλυση όλων των ζωντανών του έργων τείνει στο άφιερωμα και στην άνύψωση των μυστηρίων της έλεημοσύνης.

Ποτέ δεν είναι σωστό να φεύγουμε από την ρέμβη μας, όταν μάλιστα ή μουσική του Beethoven φαίνεται πως την άπευθύνει όλόκληρωτικά. Χωρίς να έχουμε την άξίωση να βρούμε ακριβώς την σκέψη του χωρίς άμφιβολία ήταν τόσο δυνατή στη γενικότητα όσο και καθωρισμένη στα μέρη, μπορούμε να συναντήσουμε σ' αυτόν το αισθημα που τον ένεψύχωνε καθώς και την ίδια του τη συγκίνηση: έτσι μπορούμε και να διακρίνουμε τη σκέψη του.

Η μουσική βγαίνει από το αισθημα που σκέπτεται και καρδιά της είναι ο έγκεφαλος της αισθήσεως. Κάθε μεγάλο έργο τέχνης, πρέπει, πρώτ' απ' όλα, νατό αισθανόμαστε.

Τό τόσο σπάνιο χάρισμα του να καταλαβαίνουμε την μουσική, που και λίγοι απ' τους μουσικούς τό έχουν, δεν φτάνει για τον Μπετόβεν. Στο έργο ο άνθρωπος έχει πάντοτε τό μερίδιό του. Η συγκίνηση του ανθρώπου είναι εκείνη που υποκινεί και τρέφει τη μουσική, είναι εκείνη που κλείνει τη μεγάλη αυτή ψυχή. στις όμορφότερες στιγμές της σέ μια μαγευτική κασέτινα, που μια μουροδιά όμορφη θάχε την άρετη να προσυλητίξη για πάντα όλόκληρης μιας χώρας τον παθητικό ήρωα. Το έργο βέβαια εκφράζει πάντα τον καλλιτέχνη. Αλλά άλλοτε τον καθρεφτίζει και άλλοτε τον όμορφαίνει και τον σκεπάει πολλές

φορές τον μεταμορφώνει, και πολλές φορές τον προδίδει. Όταν τό έργο είναι ή πιστή εικόνα του μουσικού πόσο αλήθεια είναι άνιαρή; Παράδειγμα ή μονοτονία του Schumann και του Chopin: αν μοιράσουμε τό έργο του Schumann σέ τριαντα έπτά μέρη, πόσες φορές αυτά τό μέρη δεν θα αναφέρονται στον ίδιο ρυθμό και μπορούμε να μη πνίξουμε μέσ' τό μεσημέρι τον Chopin για να του πάψουμε τους άναστεναγμούς του την ώρα που ο μικρός του πνευτός θα εξακολουθή να χορεύη τη ντάμα του σ' ένα σαλότι, που φωτίζεται, με κεριά.

Όραίο βασίλειο της εκφράσεως που όλα όσα μένουν έδω πέφτουν κουρασμένα, απ' της πιο ψηλές χορφές. Μονάχα ο νους είναι γεμάτος ποικιλία και ενδιαφέρεται για κάθε ύψος. Η ευαισθησία που έχει ή διάνοια άντέχει μονάχη της στής τρολλές κατακτήσεις, που ξέρει πως γίνονται, πολλές φορές ενάντια στο κάθε λογικό, και που απ' τ' άλλο μέρος είναι ή μόνη αξία για να της συγκρατήση. Τί μπορούμε να ξέρούμε από την ταπεινότερη τέρηση του Mozart, του Haendel ή του Cluck, εκτός από τό δόγμα της μουσικής τους; Πώς τους ζωγραφίζει; και τί λέει για τη ζωή τους; Μ: στο Μπετόβεν ή μουσική είναι μια ανεξάντλητη έκμυστήρηση, ένας ανεξάντλητος ύπαινιγμός, μια έξομολόγηση έξομολογήσεων. Όποιος μπαίνει στο μυστικό τον λέγεται για πάντα πιστός σ' αυτό τό ιερό τέμπλο της αγαθής θελήσεως, του αληθινού μεγαλείου και της άγνης δραστηριότητας. Όσο για τους πολλούς, που νομίζουν πως αγαπούν τον καλλιτέχνη, εύκολα θα νοιώσουν πως μόνο με τον άνθρωπο συνδέονται.

Ω! φωνή της καλλιτέρας συμβουλής είσαι τό πιο ευγενικό παράδειγμα. Είσαι ή φωνή που την προτιμάς όλοι μέσ' απ' όλες, σαν τη φωνή του δυνατότερου φίλου που δεν σκοτάρφει ποτέ στις κοινές άδυναμίες που δεν παραπατάει και που υποβαστάζει ήρωικά τους συντριμμένους χαρακτήρες! Άνθρώπινη καλωσύνη που χαρίζεις την όμορφιά του έργου σ' όλα τα μάτια, χωρίς ν' αφήνεις τίποτα ν' άμφισβητηθή. Οι άνθρωποι έχουν τόσην άνάγκη μανής ήθικης, που δέχονται μιάν απ' τις τέχνες, σχετική με μιάν άλλη, έλαττωματική, άρχει να τους τη δανείση ο καλλιτέχνης. Με όλ' αυτά καταλήγουμε πως αν ο Μπετόβεν δεν είναι ο μεγαλύτερος απ' τους μουσικούς, είναι όμως ο μεγάλος άνθρωπος της μουσικής.

§

Ο μεγάλος άνθρωπος είναι ο άνθρωπος της δόξας που επιδρά στους άλλους. Μόνος του ο λαός κάνει τους μεγάλους ανθρώπους, όπως κάνει μόνος του και τους θεούς: θέλω να ειπώ πως τους βγάξει στο φως, πως τους φανερώνει. Αν τους έχη παραγνωρίση τους γνωρίζει καλλίτερα και μόνος του τους κάνει να άκουστούν: τους αγαπάει, τους μεταχαρίζεται και τους φυλάει ή τους δίνει πίσω την ζωή, πάντα όμως από θγάπη. Η βασιλεία τους είναι έργο δικό του και αν τους θυσίασε ζωντανούς, τους άποθανάτιζε τη ζωή.

Η άνυπόφορη και ή δικαίη άξίωση αυτών που

δεν ήξέυρουν μουσική, είναι πάντα ζήτημα μελέ της. Ύστερα απ' όλα θέλουν μεγάλους ανθρώπους, και είναι πολύ εύλογο αυτό. Αλλά δεν θέλουν να καταλάβουν ότι έχουν τό δικαίωμα μόνο να τους αισθάνονται και τίποτα παρα πάνω. Να αισθάνονται: κι' όταν τό καταφέρνουν να παραιτούνται από όλα τα άλλα. Αλλά στην κρίση τους, δεν υπάρχει ούτε καν τό γούστο που να μιλάει: δεν εκφράζουν παρά μόνον μια ροπή της ράτσας και του καιρού. Αυτοί οι ίδιοι ως άτομα, δεν είναι σχεδόν για τίποτα. Καμιά τέχνη δεν άπόρχει, στη κοινή τους άίσθηση που να είναι περισσότερο δούλοι της από αυτή τη μουσική.

Αν έλεγαν: «Αγαπώ ή δεν αγαπώ» δε θα μπορούσε κανείς να τους άπαντήση: πνίγονται μέσα στις διάφορες λογικές που έπινουσαν, όταν μάλιστα και πολύ σχνα αυτές οι λογικές, δεν άνήκουν διόλου στη μουσική. Η οίσθησή τους χονδρή και παραμορφμένη, έχει όμως πάντα κάτι από τη μουσική. Αυστηρός, δεν αισθάνονται ποτέ γενικότερα, τη μουσική και όταν ακόμα την αγαπούν παρά μόνο τη νοιώθουν με την κούφια κρίση που τους διακρίνει. Και δεν θα έκοινανε ποτέ τη μουσική με φιλολογικό ή ήθικό μυαλό, γιατί δεν θα είχαν τό αισθημα. Ο αριθμός αυτών που αισθάνονται αληθινά, είναι πολύ μικρός: πιο μικρός ακόμα απ' αυτούς που έξέυρουν και καταλαβαίνουν. Έδω ακριβώς με τραβίει ο Beethoven και λίγο ο Wagner. Δεν υπάρχει μουσικός πιο άλλος για την ήθικη σύγχυση, απ' τον μεγάλο διδάσκαλο όλων των έξομολογήσεων: και αν αυτή ή ήθικη σύγχυση δικαιολογείται, αυτό οφείλεται σ' αυτόν. Της περισσότερες βλακίες που κάνουν άπάνω στη μουσική της βγάζουν από ένα θαυμασμό δήθεν τελετουργικό για τον Μπετόβεν. Μια μεγάλη όμας ανθρώπων άκούει Μπετόβεν με πίστη, χωρίς όμως να πιστεύει: άκολουθούν την θρησκεία τους. Απ' τα τελευταία έργα όμως δεν έννοούν τίποτα: όλλα προσποιούνται μια λατρεία εύλαβη, που τους κολακεύει. Δαμβάνουν την τιμή να παρουν μέρος σ' αυτή τη λατρεία. Ύπερηφανεύονται για τη μνήσή τους. Έχουν τουλάχιστον καμιά ευχαρίστηση σ' αυτό; Μπά! άμφιβάλλω. Όλα γι' αυτούς είναι καλά. Όλα τα άνακατεύουν, τα πρώτα κουαρτέτα, που τό ένδιαφέρον τους είναι τόσο μέτροι μαζί με τα ύπεροχα αισθήματα των τελευταίων, τις κενές σελίδες της δήθεν αναλυτικής Σχολής των με τις άφθαστες συνομιλίες του Μπετόβεν μεταξύ της μοίρας και του έαυτού του.

Τέλος πάντων ως είναι κι' έτσι! Καλλίτερα είναι βέβαια τό να είναι κανείς στην έκκλησία ένας μικροποικιτής, παρά να μη προσεύχεται ποτέ. Στο κάτω κάτω, οι όμορφες σκέψεις, είναι πάντα όμορφες, είτε άγνωστήθηκαν απ' τη μουσική, είτε ή μουσική λείπει όλόκληρωτικά από αυτές. Το μυστήριο της τέχνης βέβαια φερνει πιο εύκολα μια έξαψη, απ' τα μυστήρια της άλλης θεάς, στην Έλευσινα. Μά στο τέλος μόνο ή άγάπη μάς ένδιαφέρει και όπως άνοίγει ένα φωτερό δρόμο στους καλεσμένους του σκοτεινού δάσους αυτή είναι πάλι, που χρυσίζει τό μέτωπο του Όρφεία, και τον άκκομπανιάρει όταν παίζει τη Λύρα.

ΜΟΝΑΧΟΙ ΑΝΘΡΩΠΟΙ

ΔΡΑΜΑ ΣΕ ΠΡΑΞΕΙΣ ΠΕΝΤΕ

Μετάφραση: ΑΓΗ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗ

(Συνέχεια)

ΓΙΟΥΧΑΝΝΕΣ. (Ζωηρά και με ζέση.) Ναι, και είμαι υπερήφανος, κύριε πάστορα!...
 ΦΟΚΕΡΑΤ. Ἡ κόρη μου ἔχει δίκιο, κύριε πάστορα. Κάνει πιδ ζέστη ἔξω... Ἄν θέ-
 λετε... Παίρνω τὰ ποτήρια καὶ τὸ κρασί...
 Ο ΠΑΣΤΟΡΑΣ. Ναι. βέβαια!... πφ, πφ! πολὺ καλά! πφ, πφ!... Ἄλλὰ ξέρετε...
 δυὸ λεπτὰ μόνο. (Βγαίνει μετὸ Φόκερατ καὶ μετὸν ἑλαφρὰ θλιμμένο): Ὁ ἄνθρωπος, κύριε
 σύμβουλε! δὲν εἶναι πιά, πφ, πφ!... ἐννοεῖτε... δὲν εἶναι πιά καμωμένος κατ' εἰκόνα
 Θεοῦ... ἐννοεῖτε... Ὁ πῖθηκος, πφ, πφ!... θέλω νὰ πῶ, ἢ ἐπιστήμη ἀνεκάλυψε, ὅτι... (Περ-
 νοῦν κ' οἱ δυὸ στῆ βεράντα, ἀπ' ὅπου κατεβαίνουν στὸν κῆπο, χειρονομῶντας ζωηρά.)
 ΜΠΡΑΟΥΝ. (Γελάει εἰρωνικά.)
 ΓΙΟΥΧΑΝΝΕΣ. Γιατί γελάς;
 ΜΠΡΑΟΥΝ. Ἐγώ;... Γιατί γελάω;... Διασκεδάζω!
 ΓΙΟΥΧΑΝΝΕΣ. Διασκεδάζεις;
 ΜΠΡΑΟΥΝ. Ναι! Γιατί ὄχι;
 ΓΙΟΥΧΑΝΝΕΣ. Ναι, πράγματι... (Περπατεῖ στὸ δωμάτιο, ἀναστενάζει, καὶ ἀπότομα σιγῇ
 Κατερίνα πὸν πάει νὰ βγῆ ἔξω): Πές μου, —εἶμουν ἴσως λίγο ἀπότομος;...
 ΚΑΤΕΡΙΝΑ. Λίγο ναι.
 ΓΙΟΥΧΑΝΝΕΣ. (Σηκώνει τοὺς ὤμους.) Ναι παιδί μου, τί θέλετε νᾶκανα;... Δὲν μπορῶ
 νὰν τὸ ὑποφέρω αὐτό. Ὅλα ἔχουν ὄρια... Καὶ ὅταν θέλουν νὰ με προκαλοῦν!...
 ΚΑΤΕΡΙΝΑ. ὦ! αὐτὸ δὲν ἦταν ἀπὸ κακία!...
 ΓΙΟΥΧΑΝΝΕΣ. Ἄ;
 ΚΑΤΕΡΙΝΑ. Ποιὸς ξέρει μόνο ἂν τὸ πρόσεξαν αὐτό.
 ΓΙΟΥΧΑΝΝΕΣ. (Περπατεῖ ξύνοντας τὸ κεφάλι του). Ὡς τόσο μοῦ εἶναι δυσάρεστο.
 ΜΠΡΑΟΥΝ. Νὰ μιὰ εὐκαιρία νὰ ξερεθίζεσαι Χάνς...
 ΓΙΟΥΧΑΝΝΕΣ. (Μὲ αἰφνιδια παραφορὰ) Νὰ πάρη ἢ ὀργή, ἄς μᾶφήνουν ἴσχυο!... Μὴ
 μῶθοῦν ὡς τᾶκρα... Δίχως αὐτὸ—ἂν γάσω τὴν ὑπομονή!...
 ΜΠΡΑΟΥΝ. Θᾶναι φοβερό!
 ΓΙΟΥΧΑΝΝΕΣ. (Στὸ Μπράουν) Εἴσατε ὅλοι αἰρετικοὶ, καὶ τίποτα ἄλλο... Σὲ τί θὰ
 με προβίβαζε τὸ νὰ πῶ τὴν ἀλήθεια σαυτὸ τὸ γέρο ἀπλοῦκό ἄνθρωπο! Για ποῖο λόγο; Βλέπεις,
 μιλώντας μου ἔστι, με γιαιτρεύεις ἀμέσως ἀπὸ τὸν ἐρεθισμό μου. Καταλαβαίνω ἀμέσως πὼς
 εἶναι ἀπλοῦστατα γελοῖο νὰ ἐρεθίζεται κανεὶς γιὰ τέτοιους ἀνθρώπους. Εἶναι σὰν νᾶθελα νὰ
 θυμῶνω γιὰ τὰ πεῦκα ἔχουν βελόνια ἀντὶ νᾶχουν φύλλα... Πρέπει νᾶναι κανεὶς ἀντικειμενικός,
 ἀγαπητό μου παιδί.
 ΜΠΡΑΟΥΝ. Προκειμένου γιὰ τὴν ἐπιστήμη, ἴσως, ἀλλὰ ὄχι γιὰ τὴ ζωή.
 ΓΙΟΥΧΑΝΝΕΣ. Ἄ! παιδιὰ μου! Ὅλα αὐτὰ μ' ἀηδιάζουν τόσο... τόσο... Δὲν μπο-
 ρεῖτε νὰν τὸ φαντασθῆτε σεῖς. (Περπατεῖ στὸ δωμάτιο.)
 ΜΠΡΑΟΥΝ. (Πηγαινοντας ἀπ' τὴ θερμάστρα πὸν ἦταν ὀρθιος πρὸς τὸ τραπέζι, γιὰ νὰ
 πετάξῃ τὸ τσιγάρο του σὲνα τασάκι.) Καὶ γὼ λοιπόν! Καὶ γὼ τὸ ἴδια, συχνά, ἄς εἶναι! Ἄλλὰ
 ἂν ἔπρεπε κανεὶς νὰ γκρινιαίξῃ καὶ νὰ κλαίῃ πάντοτε γι' αὐτό, χίλια ἑκατομμύρια κερανοὶ!
 ΓΙΟΥΧΑΝΝΕΣ. (Ἠουχότατος καὶ γελώντας) Ὅχι, ὄχι... μὴν τὰ παραφουσκώνῃς, πρὸ
 παντός! Δὲν εἶναι λόγος νὰ γκρινιαίξῃ καὶ νὰ κλαίῃ πάντοτε... καθόλου! Τὸ πολὺ πολὺ ἀνα-

στενάζει λίγο... γιὰ νὰ ἀναπνέῃ καλλίτερα, αὐτόναι ὄλο... Ὅχι, ὄχι, δὲν εἶμαι καθόλου
 τόσο κακὸς μετὴ ζωῆ καὶ πάντως ὄχι τόσο κουρασμένος ὅσο σύ.

ΜΠΡΑΟΥΝ. Μπορεῖ,

ΓΙΟΥΧΑΝΝΕΣ. Ἄ! κουρασμένος, κουρασμένος, τί σημαίνει ἄλλωστε κουρασμένος. Εἶσαι
 καὶ σὺ λίγο κουρασμένος σὰν καὶ μένα... Ἄν δὲ χάλαγα μόνο τὴν καλὴ διάθεση τοῦ πατέρα
 καὶ τοῦ πάστορα.

ΚΑΤΕΡΙΝΑ. (Φιλᾷ τὸν Γιοχάνες) Χάννες, Χάννες, γίνου εὐγενικός! γίνου εὐγενικός!

ΓΙΟΥΧΑΝΝΕΣ. Καὶ ἔχω καὶ τὸ ἔργο κατάκαρδα. Εἶναι δεκαπέντε μέρες πὸν δὲν μπο-
 ρεσα νὰ κάνω τίποτα.

ΜΠΡΑΟΥΝ. Εἶσαι ἄρρωστος! Δὲν παραδέχεσαι πόσο ἔλεινὸ εἶναι αὐτό...

ΓΙΟΥΧΑΝΝΕΣ. (Δὲν ἀκουσε). Τί;

ΜΠΡΑΟΥΝ. Τίποτα.

ΓΙΟΥΧΑΝΝΕΣ. Ζῶ!

ΚΑΤΕΡΙΝΑ. Νᾶσαι λεπτότερος, Χάνς!... Σκέψου λιγάκι τὸ μικρό... Αὐτὸ τὸ χειμῶνα
 θὰ κλειστοῦμε ἀνενόχλητα. Κ' ἔτσι θὰ ἰδῆς πὼς θὰ ἐργασθῆς.

ΓΙΟΥΧΑΝΝΕΣ. Ξέρεις Μπράουν τὸ τέταρτο κεφάλαιο τέλειωσε.

ΜΠΡΑΟΥΝ. — (Ἀδιάφορα). Ἄ;

ΓΙΟΥΧΑΝΝΕΣ. Κοίταξε λίγο αὐτὸ τὸ χειρόγραφο... Δώδεκα σελίδες, μόνο καὶ μόνο γιὰ
 τὴν ἐξήγηση τῶν αἰτίων!... Νὰ ἔνα ἔργο, αἱ; Σοῦ λέω πὼς αὐτὸ θὰ κλονίσῃ περσότερο ἀπὸ
 μιὰ γέρικη μεπερούκα.

ΜΠΡΑΟΥΝ. Δὲν ἀμφιβάλλω διόλου.

ΓΙΟΥΧΑΝΝΕΣ. Νά... παραδείγματος χάριν... (Ξεφυλλίζει τὸ χειρόγραφο). Ἐδῶ χτυπάω
 τὸν Dubois-Reymont.

ΜΠΡΑΟΥΝ. — Ξέρεις... σὲ παρακαλῶ, μὴ μοῦ διαβάξεις τίποτα τώρα. Ἐχω τόση τε-
 μελιὰ αὐτῇ τῇ στιγμῇ... Μιὰ ἄλλη φορὰ.

ΓΙΟΥΧΑΝΝΕΣ. (Μὲ ὕφος ὑποχωρητικό). Ὅχι, ὄχι φυσικά. Οὔτε γὼ ὁ ἴδιος δὲν τὸ σκέ-
 φτηκα. Ἐγώ...

ΚΑΤΕΡΙΝΑ. Ἐξ ἄλλου θὰ κάτσουμε στὸ τραπέζι.

ΓΙΟΥΧΑΝΝΕΣ. Μὰ δὲ σκόπευα καθόλου!... Ἦθελα μόνο. Ἄ!... (Ξαναβάλλει τὸ χει-
 ρόγραφο μετὴ τὴ βιβλιοθήκη ἀναστενάζοντας).

ΚΑΤΕΡΙΝΑ. Ἐλα Χάννες, ... ἔλα γίνου εὐγενικός!...

ΓΙΟΥΧΑΝΝΕΣ. Ἄλλὰ εἶμαι, Καίτη.

ΚΑΤΕΡΙΝΑ. Ὅχι, Χάννες, δὲν εἶσαι αὐτῇ τῇ στιγμῇ.

ΓΙΟΥΧΑΝΝΕΣ. Ἄν ἤθελε μονάχα ἓνα πρόσωπο γὰ κἀνὴ κατὶ τί γιὰ μένα στὸν κόσμον. Δὲ
 γυρεῖω τὸ τᾶδύνατο... Λίγη καλὴ θέληση, αὐτόναι ὄλο. Λίγο ἐνδιαφέρον γιὰ τὰ ἔργα μου.

ΚΑΤΕΡΙΝΑ. Γίνου λοιπὸν λογικός... Δὲν ἔπρεπε νὰ στενοχωριέσαι... Ἐπρεπε νᾶσαι
 ὑπομονητικός. Θᾶρθῃ ἢ μέρα πὸν θὰ ἰδοῦν ὅτι...

ΓΙΟΥΧΑΝΝΕΣ. Κι' ὡς τότε νομίζεις πὼς δὲν εἶναι τίποτα, νὰ ζῆς ἔτσι, δίχως ὑποστήριξη;
 Νομίζεις πὼς μπορεῖ κανεὶς νᾶντέξῃ γιὰ πολὺν καιρὸ;

ΚΑΤΕΡΙΝΑ. Ναι, τὸ πιστεύω. Ἐμπρὸς Χάννες, ὅταν μᾶς ταράζουν μιῶρες ἰδέες, πρέ-
 πει νὰ σκεπτόμαστε ἄλλα πράγματα... Ἐλα, πᾶμε νὰ ἰδοῦμε λίγο τὸ Φιλιππάκι. Εἶναι τόσο
 χαριτωμένο ὅταν κοιμάται, τὸ ἀγοράκι. Πάντοτε ἔτσι. (Μιμᾷται τὴν στάση τῶν χειρῶν τοῦ παι-
 διοῦ). Σφίγγει τὶς γροθιές του τόσο ἀστεῖα... Ἐλα!

ΓΙΟΥΧΑΝΝΕΣ. (Στὸν Μπράουν). Δὲ νᾶρθῃς καὶ σὺ;

ΜΠΡΑΟΥΝ. Ὅχι, Χάνς, τὰ παιδιὰ δὲ μ' ἐνδιαφέρουν ἐμένω. Πᾶω νὰ κάνω ἓνα γύρο στὸ
 περβόλι. (Περνάει στῆ βεράντα).

ΓΙΟΥΧΑΝΝΕΣ. Ἄλλοκοτος τύπος!

ΚΑΤΕΡΙΝΑ. (Ἄνοιξε ἴσχυα τὴ πόρτα τῆς κρεβατοκάμαρας). Εἶναι τόσο διασκεδαστικό,
 σοῦ λέω. Σοῦτ... σιγά, σιγά... (Περνοῦν στὴν κρεβατοκάμαρα, κρατούμενοι ἀπ' τὰ χέρια).

[Ἡ κυρία Φόκερατ, μητέρα, καὶ μιὰ ὑπηρετρία ἀσχολοῦνται σ' ὄλο αὐτὸ τὸ διάστημα εἰς
 τὸ νὰ βάλουν τραπέζι κάτω ἀπ' τὴ βεράντα. Ἀζαφρα ἀκούγεται θόρυβος πιάτων πὸν σπάζουν

στις πλάκες. Μία ελαφρά φωνή, και η υπηρέτρια κάτωρη, περνάει στο σαλόνι πηγαίνοντας προς τὸν προθάλαμο. Πίσω της η Κα Φόκερατ τὴν μαλλώνει αὐστηρά].

Κα ΦΟΚΕΡΑΤ. Μὰ γιὰ νὰ σοῦ πῶ, Μίνα !... Αὐτόναι πάρα πολύ. Κάθε μέρα και σπά-
ξετε και κάτι τί. Ἡ ὠραία μαγιονέζα. (Ἡ ὑπηρετρια ἐξαφανίζεται ἀπὸ τὴν πόρτα τοῦ προθαλάμου).
Σπίτι μου δὲ θὰ γινόναν αὐτό... θὰν τοὺς μάθαινα !...

ΓΙΟΧΑΝΝΕΣ (τραβηγμένος ἀπὸ τὸ θόρυβο, βγήκε ἀπὸ τὴν κρεββατοκάμαρα). Τί εἶναι,
λοιπόν, μητεροῦλα ; (Τὴν φιλάει και προσπαθεῖ νὰ τὴν ἡσυχάσῃ). Ἐλα, ἔλα, μὴ χαλᾶς τὴν
καρδιά σου !

ΚΑΤΕΡΙΝΑ. (Ἀπὸ τὴ μισανοιγμένη πόρτα τῆς κρεββατοκάμαρας). Τί τρέχει ;

ΓΙΟΧΑΝΝΕΣ. Τίποτα... ἀπολύτως τίποτα !

ΚΑΤΕΡΙΝΑ. (Σανατραβάει τὸ κεφάλι)

Κα ΦΟΚΕΡΑΤ. Ἄ ! εὐχαριστῶ... τίποτα ἀπολύτως ! Ἔσπασε δέκα τοῦλάχιστον μάρ-
κων πιάτα... Τίποτα ἀπολύτως !... Κι' ὅλη αὐτὴ τὴν ὠραία μαγιονέζα !... ὄχι, ἀλήθεια !...
(Πάει νὰ ἀπαλαχτῆ ἀπὸ τὴν ἀγκαλιά τοῦ Γιοχάννες).

ΓΙΟΧΑΝΝΕΣ. Μητεροῦλα, μητεροῦλα !... Δὲ θὰ φᾶμε σήμερα μαγιονέζα αὐτὴ τὴ
φορὰ... Μεγάλη συφορά !...

Κα ΦΟΚΕΡΑΤ. Ὅχι, ὄχι ! Εἴσατε πολὺ σπάταλοι. Δὲν εἴσατε τόσο πλούσιοι γιὰ νὰ
πετᾶτε τὰ λεφτὰ ἀπὸ τὸ παράθυρο... Εἴσατε πολλοὶ ἀνεχτικοὶ μὲ τις ὑπηρετρίες. Καὶ τότε
αὐτὲς γίνονται ἀνυπόφορες !

ΓΙΟΧΑΝΝΕΣ. Ἀλλά, ἐπειδὴ περιφέρουνε παντοῦ τὰ πιάτα.

Κα ΦΟΚΕΡΑΤ. Οὔτε ἐγὼ εἶμαι τύραννος. Εἶχα τις δοῦλες μου ἕξι και ἑπτὰ χιονῶν.
Ἀλλά ὅ,τι σπάζουν, πρέπει νὰν τὸ πληρώνουν. Φυσικά... σεῖς ἐδῶ τοὺς δίνετε τοῦρτες μὲ
κρέμα και χαβιάρι... Ὅχι, ὄχι ! Αὐτὲς εἶναι οἱ καινούργιες ιδέες... Μὴ μοῦ μιλᾶς γι' αὐτὲς,
ξέρεις !...

ΓΙΟΧΑΝΝΕΣ. (Γελῶντας). Γίνου καλή, μητεροῦλα !

Κα ΦΟΚΕΡΑΤ. Εἶμαι καλή, παιδί μου. (Τὸν φιλάει) Ξεροκέφαλε ! Στῶπα ἕκατὸ φο-
ρὲς : δὲν εἶσαι καμωμένος γιὰ νὰ ζῆς μὲλο τὸν κόσμο.

[Στὴ βεράντα βλέπει κανεὶς τὴν ὑπηρετρία νὰ σκουπίζῃ κατὰ γῆς και νὰ μαζεῦῃ τὰ
συντρίμματα].

ΓΙΟΧΑΝΝΕΣ. Ναί, μητέρα... (Ἐῴθυμα). Ἀλλά γιὰτι μοῦ κάνεις τέτοια μάτια ; Μά-
τια... ἀγωνίας τόσο ἀνήσυχα.

Κα ΦΟΚΕΡΑΤ. Ἐγὼ ;... Τί κουταμάρα... Δὲν τῶξερα μάλιστα... μάλιστα... Τί
μάτια λοιπὸν θέλεις νὰ σοῦ κάνω ;...

ΓΙΟΧΑΝΝΕΣ. Κοίταξέ με κι' ἄλλη μιὰ φορὰ !

Κα ΦΟΚΕΡΑΤ. Βαϊδάκι.. (Τὸν κοιτάζει κατὰματα).

ΓΙΟΧΑΝΝΕΣ. Πάει καλά ! Τί καλὸ ποῦ εἶναι αὐτό !

Κα ΦΟΚΕΡΑΤ. Βαϊδάκι ! Θᾶθελα νὰ γίνης ἕνας ἄνθρωπος εὐτυχημένος, Χάννες.

ΓΙΟΧΑΝΝΕΣ. Αὐτὸ δὲν θὰν τὸ ἰδῆς ποτέ, μητέρα. Οἱ εὐτυχημένοι ἄνθρωποι εἶναι
σὰν τοὺς κηφήνες μὲς τὴν κυψέλη... Ἔνα εὐκαταφρόνητο κάθαγμα.

Κα ΦΟΚΕΡΑΤ. Πὼς σοῦρθε αὐτό ;

ΓΙΟΧΑΝΝΕΣ. (Κάπως ἐμφαντικά και ἐλαφρὰ συγκεκλιμένος). Τὸ παιδί ποῦ εἶναι ἐκεῖ
μέσα πρέπει νὰ γεινῆ ἕνας ἀπ' αὐτούς... ἕνας εἰλικρινὰ δυσαρσεστημένος.

Κα ΦΟΚΕΡΑΤ. Ὁ Θεὸς νὰ τὸ φυλάξῃ, Χάννες.

ΓΙΟΧΑΝΝΕΣ. Αὐτὸ ἄλλως τε θὰ γίνῃ ἕνας ὅλως διόλου διαφορετικὸς ἀπὸ μένα...
Ὅσο γι' αὐτὸ τὸ ἐγγυῶμαι.

Κα ΦΟΚΕΡΑΤ. Ἀλλαι μὲν βουλαὶ ἀνθρώπων, ἄλλα δὲ Θεὸς κελεύει. Ἐφροντίσαμε και
μεῖς γιὰ τὸ καλλίτερο.

ΓΙΟΧΑΝΝΕΣ. Ἀλλά μητεροῦλα ! Δὲν εἶμαι ὅμως διόλου ἕνας ποντικοφαγωμένος !...

Κα ΦΟΚΕΡΑΤ. Ὅχι, βέβαια. Οὔτε αὐτὸ δὲν εἶπα. Δὲ θέλω διόλου... Ἀλλά σὺ ὁ
ἴδιος λὲς ὅτι ὁ Φιλιππάκης πρέπει νὰ γίνῃ διαφορετικὸς.. Καί... καί... Βλέπεις ; δὲν πι-

στεύεις μόνο... Δὲν πιστεύεις πρὸ παντὸς στὸ Θεό. Δὲν ἔχεις, γιὰ νὰ εἰπῶ ἔτσι, θρησκεία.
Και πὼς θέλεις νὰ μὴ με δυσαρσετῆ αὐτό !...

ΓΙΟΧΑΝΝΕΣ. Θρησκεία, θρησκεία. Δὲν πιστεύω προφανῶς πὼς ὁ Θεὸς ἔχει τὰ στοι-
χεῖα ἑνὸς ἀνθρώπου, και ὅτι ἐνεργεῖ κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο ὅπως και ἕνας ἄνθρωπος, ὅτι ἔχει
υἷόν, και τὰ λοιπά...
Κα ΦΟΚΕΡΑΤ. Ἀλλά Γιοχάννες αὐτὰ εἶναι πράγματα ποῦ πρέπει κανεὶς νὰν τὰ πιστεύῃ !

ΓΙΟΧΑΝΝΕΣ. Ὅχι, μητέρα, αὐτὰ μπορεῖ κανεὶς νὰ μὴν τὰ πιστεύῃ κι' ὅμως νᾶχη και
θρησκεία. (Ἐμφαντικά). Αὐτὸς ποῦ προσπαθεῖ νὰ ἐννοήσῃ τὴ Φύση, προσπαθεῖ νὰ ἐννοήσῃ τὸ
Θεό. Θεός, εἶναι ἡ Φύση ! «Τί θᾶταν ἕνας Θεὸς ποῦ δὲ θᾶκανε παρὰ νὰ γυρίσῃ ὁ κόσμος ἐξω-
τερικά ποῦ θᾶκανε νὰ ζυγίσῃ τὸ Σύμπαν στὸ δάχτυλο. Ἀπὸ τὸ ἐσωτερικὸ κυρίως πρέπει νὰ κι-
νῆται τὸ Σύμπαν» λέει ὁ Γκαίτε, μητεροῦλα, και ἤξερε περὶότερα ἀπὸ ὅλους τοὺς πάστορας και
τοὺς ἀρχιεπισκόπους τοῦ κόσμου.

Κα ΦΟΚΕΡΑΤ. Ἄ παιδί μου !... Ὅταν σ' ἀκούω νὰ μιλᾶς ἔτσι !... Εἶναι ἀληθινὰ
λυπηρὸ και τὸ ὅτι δὲν ἔμεινες θεολόγος. Τὴ θυμᾶμαι ἀκόμα τὴ διατριβή σου καθὼς και κείνο
ποῦ μοῦλεγε ὁ διάκονος γι' αὐτό.

ΓΙΟΧΑΝΝΕΣ. (Ἐῴθυμα). Μητέρα, μητέρα !... Αὐτὰ περάσαν. (Ἀκοῦνε νὰ χιωποῦν).

Κα ΦΟΚΕΡΑΤ. Ἡ ἐξώπορτα ὅμως εἶναι ἀνοιχτή ! Κάνει λίγα βήματα πρὸς τὸν προθά-
λαμο. Χιωποῦν στὴν πόρτα).

Κα ΛΕΜΑΝ. (Ντυμένη μὲ μιὰ παληὰ βαμπακερὴ φόουσα μπαίνει δειά). Καλημέρα !

Κα ΦΟΚΕΡΑΤ και ΓΙΟΧΑΝΝΕΣ. (Ὅχι ὅμως ἀσύγχρονα). Καλημέρα, κυρία Λέμαν.

Κα ΛΕΜΑΝ. Ἦθελα μόνο νὰ ἰδῶ, ἄν... Νὰ μὲ συχωρέστε πολὺ, κυρία Φόκερατ...
Ψάχω νὰ βρῶ τὸν νοικιάρη μου, ποῦ τὸν ζητᾶω δῶ και τόσην ὥρα.

ΓΙΟΧΑΝΝΕΣ. Μάλιστα, κυρὰ Λέμαν. Ὁ κύριος Μπράουν εἶναι δῶ.

Κα ΛΕΜΑΝ. (Κοιτάζει γύρω της). Πρωτῶ... Τί ὠραία ποῦ εἶναι δῶ !

Κα ΦΟΚΕΡΑΤ. Καὶ τί κάνετε, κυρὰ Λέμαν ;

Κα ΛΕΜΑΝ. Ἄ ! κυρία Φόκερατ !... Δὲν πᾶνε διόλου καλά. Χρειάστηκε νὰ διώξω
τὸ γέρο μου. Δὲν ὑποφερόταν πιά. Δὲν ἤξερα πιά πὼς νὰ τραβηχτῶ ἀπὸ κεῖ μέσα μαζὺ μὲ τὰ
πέντε μου ἀγγελούδια !...

Κα ΦΟΚΕΡΑΤ. Τί λέτε κεῖ ; Πὼς ;

Κα ΛΕΜΑΝ. (Ὅσο πᾶει και πὼς διεξοδικά.) Ναί, βλέπετε, κυρία Φόκερατ, ἂν δὲν εἶμουνα
τόσο ἐξασθενημένη... Μὰ εἶμαι ἀληθινὰ πολὺ ξασθενημένη... Κ' ἡ λύπη βλέπετε, ἡ λύπη
τελειώνει γλήγορα κανένα. Τί τὰ θέλετε... Εἶπα τοῦ γέρου μου : Ἀδὸλφε, τοῦπα, μπορεῖς νὰ
πᾶς στοὺς φίλους σου, τοῦπα... Μὲ τοὺς φίλους σου τοὺς μεπερῆδες... Ἐγὼ θὰ κυτᾶξω
μονάχη μου γιὰ τὰ πέντε μου παιδιὰ... Σὺ, τοῦπα, ζήτησε νὰ καθαρῶς τὴ θέση σου, κι'
ἂν βρῆς λεπτὰ, μπορεῖς νὰν τὰ ξεκοκκαλίσης, τοῦπα.. Δὲν ἔχεις δύο πενταρῶν καρδιά, τοῦπα...
Ἄν εἶχες καρδιά, δὲ θὰ παράταγες τὴ γυναῖκα σου και τὰ παιδιὰ σου στὴν ψάθα... Βλέ-
πετε, κυρία Φόκερατ, τί τοῦπα... και μπορεῖτε νὰ μὲ πιστέψτε, ξεχείλισε πιά ἡ καρδιά μου...
Εἶταν σκληρὸ, ἄς εἶναι !... Ἀλλά τί τὰ θέλετε ; Νὰ λὲς τὴν ἀλήθεια, θαρρῶ πὼς εἶναι τὸ καλ-
λίτερο !... Καὶ λέω τώρα μέσα μου ὅλη τὴν ὥρα πὼς ὁ καλὸς Θεός, θᾶρθῃ σήμερα ἡ αὔριο, νὰ
μὲ πάρῃ μαζὺ μὲ τὰ πέντε μου παιδιὰ... (Κλαίει και σφουγγίζει τὰ μάτια της).

(Συνέχεια)

ΣΑΜΨΩΝ

‘Απ’ τὸ θίασο τῆς Κυβέλης· στὰ «Λιονύσια» ἐπαίχτηκε ἐδῶ καὶ εἴκοσι μέρησ ὁ «Σαμψών» τοῦ Γάλλου συγγραφέα Μπρασσάρ. Ὁ συγγραφέας στὸ ἔργο αὐτὸ παραβάλλει μὲ ἐπιτυχία τὸν ἥρωά του Ζικ Μπρασσάρ μὲ τὸν Σαμψών, ποῦ γκρέμισε τὸ γὰρ καὶ κάτω ἀπ’ τὰ ἐρεπιά του σκοτώσε τὸς ἐχθρούς του τοὺς Φιλησταίους καὶ σκοτώθηκε κι’ αὐτός.

Ὁ Ζικ Μπρασσάρ εἶνε ἕνας τύπος τῆς πιδ χαμηλῆς κοινωνικῆς ὑποστάθμης, καὶ ἀπὸ τέτοιοις, γίνεται μὲ τὴ δύναμή του ἕνας βαθύπλουτος καὶ ὄχι μόνον αὐτό, ἀλλὰ παίρνει γιὰ γυναῖκα του μιὰ κόρη ἀπ’ τὶς καλλίτερες οἰκονόμειες τῆς Γαλλίας, τὴν κόμησησ Ἄννα Νε’ Ἀντελίν. Ἐτσι νικάει ὅλα τὰ κακὰ καὶ καχεκτικὰ βλέμματα τῶν ἐχθρῶν του καὶ τ’ ἀλλάζει σὲ μειδιήματα. Αὐτὸ εἶνε τὸ πελάριο ἐγὼ ποῦ ἔχει. Μὲ τὴ μεγάλη δύναμή του νικοῖσε πάντοτε καὶ κέρδιζε. Ἐτσι ἤθελε νὰ γίνεται καὶ τὸ κατάφευρε. Τώρα πιά εἶχε παντρευτῆ, πῆρε μιὰ κόρη τῆς ἀριστοκρατίας ποῦ δὲν εἶχε χρήματα, τὴν ἔκανε γυναῖκα του. Αὐτὴ ὅμως δὲν μπορούσε νὰ ὑποφέρει τὸ πούλημά της· σ’ αὐτὸν τὸν τυχάρπαστο· καὶ γι’ αὐτὸ τὸν μισοῦσε μ’ ὅλη της τὴν ψυχῆ, τῆς ἤτις ἀδύνατο νὰ τὸν ἀγαπήσῃ.

Μὰ! ὁ Ζικ ἤθελε ν’ ἀγαπηθῆ ἀπ’ αὐτὴν, αὐτὸς ποῦ γινότανε δούλος της, αὐτὸς ποῦ τὴν λάτρευε. Τὸ ἤθελε αὐτὸ κι’ ἔτσι ἔπρεπε νὰ γίνῃ.

Ἦταν λοιπὸν ἀνάγκη μεγάλη ὁ Ζικ νὰ πάῃ στὸ Λονδίνο γιὰ μιὰ σπουδαία ὑπόθεσι. Δὲν πηγαίνει ὅμως γιὰτὶ μπαίνει στὴ μέση ἡ Γκράς καὶ τοῦ λέει πὼς τὸ ἴδιο βράδυ ποῦ θάφευγε, θὰ τὸν ἀπατούσε ἡ γυναῖκα του μὲ τὸν Γκωβαῖν. Μὲ τὸν ἄνθρωπο ποῦ αὐτὸς μόνον τὸν ἀνέδειξε, μ’ αὐτὸν τὸν ἄνθρωπο ποῦ ἦταν δημιούργημά του.

Μένει λοιπὸν καὶ βλέπει πὼς ἡ γυναῖκα του λείπει τὰ μεσάνυχτα ἀπ’ τὸ σπίτι. Σὰν γύρισε αὐτῆ, ὕστερα ἀπὸ μιὰ συζυγικὴ σκηνή, τῆς λέει πὼς θὰ φύγῃ γιὰ τὸ Λονδίνο μὲ τὸ πρωινὸ τραῖνο· δὲν φεύγει ὅμως, παρα πάει σ’ ἕνα ξενοδοχεῖο, μὲ τὸν σκοπὸ νὰ καταστρέψῃ κυριολεκτικὰ τὸν Γκωβαῖν· ὄχι ὅμως νὰ μονομαχήσῃ μ’ αὐτὸν ποῦ ἦταν καλὸς σπαθιστῆς, καὶ ποῦ ἦταν βέβαιος πὼς θὰ ἦταν αὐτὸς τὸ θῦμα. Δὲν τοῦ ἀρέσει καθόλου αὐτὸς ὁ ρόλος. Γι’ αὐτὸ προκαλεῖ πτώση μεγάλη στὶς μετοχές τοῦ Αἰγυπτιακοῦ χαλκοῦ, ποῦ σ’ αὐτὸς ὁ Γκωβαῖν εἶχε ξεδέψει ὅτι εἶχε καὶ δὲν εἶχε. Ἐτσι καταστρέφει τὸν Γκωβαῖν· καταστρέφεται ὅμως κι’ ὁ ἴδιος ἀλλὰ δὲν τὸν νοιάζει. Γυρίζει στὸ σπίτι του κατεστραμμένος ἐντελὸς καὶ ἡ γυναῖκα του τὸν συμπαθαίνει γιὰ ὅλα αὐτὰ ποῦκαμ γι’ αὐτὴν, κοί τοῦ ὑπόσχεται πὼς θὰ κατορθώσῃ νὰ τὸν ἀγαπήσῃ.

Τὸ ἔργο γενικὰ ἀρκετὰ δυνατὸ. Δὲν ὑπάρχει σ’ αὐτὸ κίνηση τύλων ποῦ ν’ ἀξίζον τὸν κόπο, ἐκτὸς ἀπ’ τὸν τύπο τοῦ Ζικ Μπρασσάρ. Ὅλοι οἱ ἄλλοι στὴ σκηνὴ εἶνε μιὰ ρουτίνα, καθὼς ρουτίνα εἶνε καὶ τὸ φινάλε του.

Ὁ κ. Βεάκης στὸ ρόλο τοῦ Ζικ Μπρασσάρ ὑπέροχος, καὶ σὲ μερικὰς στιγμὲς ἀρβαστος, ὅπω· ὅταν γυρίζει ἡ γυναῖκα του ἀπ’ τὸ ὄργιο τοῦ caffè de la paix. Ἐκεῖ δείχνει ὅλη τὴ δύναμή ποῦσε στὸν

χαρακτῆρα του. Μεγάλῃ του ἡ μετάπτωση, ὕστερα ἀπ’ τὸ τηλεφώνημα, ποῦ ξεκλειδώνει τὴν Ἄννα ἀπ’ τὴν κάμαρα. Ὅμοια πολὺ μεγάλος ἦταν τὴν ὥρα ποῦ ὁ Γκωβαῖν εἶνε στὸ ξενοδοχεῖο καὶ τρώγε μαζί· ἐκεῖ δείχνει ὅλη τὴ χαρὰ ἑνὸς ἀνθρώπου, ποῦ καταστρέφει ὥρα μὲ τὴν ὥρα τὸν ἐχθρό του, ποῦ τὸν ἔχει ἀπέναντί του· καὶ ὅταν φωνάζει τὸν Γκωβαῖν ἀπ’ τὸ διπλὰν δωμάτιο, ποῦ πῆγε νὰ κοιμηθῆ καὶ τοῦ λέει· «Γκωβαῖν εἶσαι ἕνας παλῆν-θραπος». Στὸ ρόλο τοῦ ὑπέροχου ἀνθρώπου μὲ τὸν Γκωβαῖν, δὲν θὰ τὸν ἐφτανε κανεὶς· ἦταν σωστός καλλιτέχνης. Καθὼς καὶ στὸ τέλος, στὴν τελευταίη πράξη, ὅταν λέη τὰ ὄμορφα λόγια στὴ γυναῖκα του.

Γιὰ τὴν κ. Κορίννα Ζ. ἴσως ὁ ρόλος τῆς Ἄννας, νὰ εἶνε λίγο δύσκολος. Δὲν ἔχει καθόλου καλὲς μεταπτώσεις στὶς διάφορες σκηνές, ποῦ θάθελαν μιὰ πιδ δυνατὴ καλλιτέχνη. Θὰ ἦταν πιδ καλῆ, ἂν στὴ τελευταία πράξη, τὸ «μείνε Ζικ», τῶλεγε λιγώτερο δραματικὰ· ὅπως καὶ τὸ «ἀφησέ με» στὴ δεύτερη πράξη, ποῦ ὁ ἄντρας της πάει νὰ τῆς πιάσῃ τὸ χέρι. Γενικὰ ἡ κ. Κορίννα Ζ. ἔπαιξε μ’ ὅλη της τὴ δύναμη, ποῦ μπορούσε νάχη, εἶπε πολὺ ὄμορφα τὸ μαθηματικὸ της καὶ μὲ τὸ ἴδιο ὕφος. Μοῦ φαίνεται πὼς καλλίτερα θὰ τῆς πῆγαινε ὁ ρόλος τῆς Γκράς. Μ’ αὐτὸ ὅμως δὲν θέλω νὰ εἰπῶ, πὼς ἡ Κα Πλεμενίδη ἔπαιξε λιγώτερο καλὰ· ἐκεῖ ποῦ ἦτανε βαλμένη· ἔπαιξε καλὰ καὶ μὲ τὸ πάρα πάνο. Ἐκδικεῖται μὲ ὄμορφο παίξιμο τὸν Γκωβαῖν στὴν τρίτη πράξη. Ὁρατὰ ἡ φωνὴ της παντοῦ, καθὼς πολὺ καλῆ ἡ ἐμφάνισή της, σὰν κυρία μὲ τουαλέτα χοροῦ στὴ πρώτη πρώτη πράξη καὶ στὴν τρίτη μὲ φόρεμα περιπάτου, ποῦ συναγνίσταται μὲ τὸν Ζικ, στὸ ξενοδοχεῖο του. Ἄν δάγκωνε λιγάκι πιδ λίγο τὰ χεῖλάκια της, ὅταν κακίωνῃ, θὰ ἦταν πιδ φυσικῆ, καὶ δὲ θὰ κινδύνευε νὰ τὰ ματόσῃ.

Ὁ κ. Λούης στὸν ρόλο τοῦ Γκωβαῖν πολὺ καλὰ βαλμένος, μπαίνει καλὰ στὴν τρίτη πράξη σὰν ξενοχῆτης, παίξει σὰν σωστός εὐπατρίδης, ποῦ εἶναι ὁ ρόλος του. Μόνον στὴ πρώτη πράξη ποῦ παρακάνει τὸν μόνον, ὅταν μιλάῃ μὲ τὴν Ἄννα σὰν τὴν χαϊδεύει στὸ σαγόνι. Νομίζω πὼς ἕνας noble, καθὼς ἦτανε θὰ εἶχε πιδ εὐγεῖς ἰσὸ λιγάκι φέρεσιμο. Στὰ ἄλλα πολὺ δυνατός. Ἀφθαστος ὅταν περνῆ τὸ παρῶρημα κι’ ἀκούῃ τὸν πανικὸ τοῦ χρηματιστηρίου, ποῦ βλέπει πιδ τὴν καταστροφὴ του.

Πολὺ καλὰ στὸ ρόλο τοῦ Μάζ, ἔπαιξε ὁ κ. Πλεμενίδης, ποῦ ἦταν ἕνα γλεντζέδικο τραλλόπαιδο· ἰδίως πολὺ καλὸς στὴ δεύτερη πράξη ποῦ ἔρχεται μεθυσμένος ἀπὸ τὸ Μάζιμ καὶ δὲν τὸν νοιάζει γιὰ τίποτα.

Πολλοὶ εἶπαν πὼς τὸ τραπέζι στὴ τρίτη πράξη βῆσθησ λίγο. Μοῦ φαίνεται πὼς ἔτσι ἔπρεπε νὰ εἶναι γιὰτὶ ὁ Γκωβαῖν καθὼς εἶπε δὲν πείναγε, ἐνῶ ὁ Ζικ καλλίτερα θάχε νὰ μιλάῃ στὸν καναπέ μὲ τὸν ἐχθρό του καὶ νὰ παίξῃ μαζί του, τὴ στιγμὴ ποῦ τὸν νικοῦσε.

Τὸ ἔργο αὐτὸ, παίχθησ ἴσως περισσότερες φορὲς ὅπο· ὅτι ἔπρεπε, ἐνῶ ἄλλα μεγαλύτερα ἀπὸ αὐτό, δυστυχῶς βασισθύνται μόνον δύο καὶ τρεῖς βραδυές.

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ

ΜΗΝΙΑΙΑ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΙ ΚΡΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΣΤΕΦΟΣ ΧΑΡΜΗΣ

ΕΠΙ ΤΗΣ ΥΛΗΣ: ΤΑΚΗΣ ΔΙΑΚΕΑΣ

ΣΥΝΔΡΟΜΗ

Ἐξωτερικοῦ

Γιὰ ἕνα χρόνον δρ. 25
Γιὰ ἕξ μῆνες » 15

Συνδρομίες, γράμματα καὶ ὅ,τι σχετικὸ μὲ τὴν «ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ», στέλνονται στὸ κ. Τάκη Διακέα, ὁδὸς Μεγάνδρου 36, Ἀθήναι.
Οἱ συνδρομίες προπληρώνονται.

ΣΥΝΔΡΟΜΗ

Ἐξωτερικοῦ

Γιὰ ἕνα χρόνον δρ. 30
Γιὰ ἕξ μῆνες » 20

ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

Η ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΑ ΜΑΣ

Ἡ κατανάλωσις τοῦ πρώτου φύλλου τῆς «Καλλιτεχνίας» ἐπέρασε κάθε προσδοκία μας. Αὐτὸ μάλιστα ποῦ μᾶς ἔκανε ιδιαίτερη ἐντύπωσις ἦταν ἡ ξεχωριστὴ ἐπιτυχία στὶς Ἐπαρχίες. Μὲ ὅλες τὶς τόσο ἀνώμαλες καὶ ἀντίθετες περιστάσεις ποῦ μᾶς παρουσιάζονται στὴ διάδοσις ἐνός καθαροῦ λογοτεχνικοῦ περιοδικοῦ εἴμαστε ἐνθουσιασμένοι καὶ εὐχαριστοῦμε θερμὰ ὅλους γενικὰ τοὺς ἀναγνώστας τῆς «Καλλιτεχνίας» γιὰ τὴν προθυμία ποῦ εἰδείξαν στὴ διάδοσὴ της.

Τὸ ΨΕΥΔΩΝΥΜΟ ΤΟΥ ΔΙΕΥΘΥΝΤΟΥ ΜΑΣ.— Ὁ Διευθυντῆς μας κ. Αἰμίλιος Στελίχων δηλώνει στοὺς ἀναγνώστες τῆς «Καλλιτεχνίας» ὅτι ἀπὸ τὸ φύλλο αὐτὸ θὰ γράφῃ μὲ τὸ ψευδώνυμο ΣΤΕΦΟΣ ΧΑΡΜΗΣ.

ΠΑΛΑΜΙΚΟΙ ΚΑΙ ΣΙΚΕΛΙΑΝΙΚΟΙ

Ἐπειδὴ ἔτυχε νὰ δημοσιεύσουμε στὸ πρῶτό μας φύλλο ἕνα τραγουδάκι τοῦ ποιητῆ Παλαμῆ, μερικὸι ἀπὸ τοὺς γνωστοὺς ἐδῶ «Νέους» λογίους μᾶς ἐχαρακτήρισαν ὡς... Παλαμικούς!

Δὲν μπορούμε νὰ καταλάβουμε τί ἐννοοῦν αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι μὲ τὰ ὀνόματα αὐτὰ. Φαίνεται ὅμως, ὅπως ἔχουμε ἀκούσει, πὼς θέλουν μ’ αὐτὰ νὰ διακρίνουν δύο σχολές, ὑπάγοντας ἔτσι ὅλη ἡ νεώτερη ἐλληνικὴ ποίησις, κατὰ προκρούσειον τρόπο, σ’ αὐτὰ τὰ δῆθεν δύο ρεύματα.

Χωρὶς νὰ θέλουμε νὰ κάνουμε διεξοδικὴ συζήτηση γιὰ πράγματα, ποῦ δὲν ἀξίζον ἄλλως τε καὶ τὴν κόπο νὰ τὰ συζητῆ κανεὶς σοβαρὰ, δηλώνουμε καθαρὰ καὶ ἀπερίφραστα, ὅτι ἐμεῖς δὲν ἀνήκουμε οὔτε εἴμαστε δεμένοι στὸ ἄρμα καμίας σχολῆς τόσο περισσότερο γιὰτὶ καὶ δὲν μπορούμε νὰ καταλάβουμε πὼς ἕνας καλλιτέχνης, δικαιούμενος τοῦ τίτλου— θὰ μπορούσε νὰ κἀνῃ παρόμοιο πρῶμα.

Ἡ «Καλλιτεχνία»— εἴμαστε εὐτυχεῖς ποῦ τὸ φωνάζουμε— δὲν ἀνήκει σὲ καμιὰ κλίκα, δὲν ἀναγνωρίζει ἀρχηγούς σχολῶν ὅταν δὲν ὑπάρχουν τέτιοι καὶ δὲν ἀνακηρύσσει οὔτε χρίζει μεγάλους ἀνθρώπους, ποῦ δὲν ἔχουν καμμιά σχέση μὲ τὰ ἐπιθετα αὐτὰ, χάριν ὑλικῶν ἢ ἄλλων ταπεινῶν σκοπῶν.

Τὸ πρόγραμμα τῆς «Καλλιτεχνίας»— τῶχουμε πεῖ καὶ τὸ ξαναλέμε— εἶναι ἀγνὸ καὶ ἀμόλευτο. Δὲν θὰ φθάσουμε ποτὲ στὸ σημεῖο νὰ κάνουμε διαζύγιο, ἔστω καὶ γιὰ μιὰ μόνῃ στιγμῆ, μὲ ὅ,τι λέγεται τιμὴ καὶ συνειδησις ἐνός καλλιτέχνη μὲ ὅ,τι δηλ. ἐθέσαμε ὡς ἀπαράβατη καὶ ἀπόλυτη ἀρχὴ μας. Αὐτὰ ἔχουμε νὰ ποῦμε μιὰ γὰ πάντα!

ΟΙ ΜΟΝΑΧΟΙ ΑΝΘΡΩΠΟΙ.— Μαθαίνουμε μὲ μεγάλη χαρὰ ὅτι κατὰ τὴν προσεχῆ χειμερινὴ περίοδο θὰ παρασταθῶν στὸ Βασιλικὸ Θέατρο ἀπὸ τὸ θίασο τοῦ Ὀδείου γιὰ πρώτη φορὰ οἱ «Μοναχοὶ ἄνθρωποι» τοῦ HAUPTMANN. Τὸ ἔργο θὰ παιχθῆ μὲ τὴν ἴδια μετάφρασις ποῦ δημοσιεύουμε. Τὴ διδασκαλία ἔχει ἀναλάβει ὁ κ. Θωμᾶς Οἰκονόμου.

ΔΗΛΩΣΗ.— Παρακαλοῦμε ὅσους ἀπὸ τοὺς συνδρομητὰς μας ἐκράτησαν τὸ 1ο φύλλο τῆς «Καλλιτεχνίας» νὰ μᾶς ἀποστείλουν τὸ ἀντίτιμο τῆς συνδρομῆς τους, στὴ Δσι κ. Τάκη Διακέαν Μεγάνδρου 36 Ἀθήναι.

ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΘΥΣΤΕΡΗΣΗ ΤΟΥ ΦΥΛΛΟΥ ΜΑΣ. — Αισθανόμαστε τὴν ἀνάγκη νὰ ζητήσουμε συγγνώμη ἀπὸ τοὺς ἀναγνώστας καὶ συνδρομητὰς τῆς «Καλλιτεχνίας» γιὰ τὴ μικρὴ καθυστέρηση στὴν ἐκδοση τοῦ δευτέρου φύλλου. Μ' ὅλη τὴν προσπάθεια ποῦ καταβάλαμε, δὲν μπορέσαμε ν' ἀποφύγουμε τὴ μικρὴ αἰτιῆ ἀνωμαλία, ποῦ ὀφείλεται σὲ τεχνικούς λόγους καθὼς καὶ σὲ μιὰ μεταβολὴ ποῦ συνέβηκε στὸ προσωπικὸ τοῦ τυπογραφείου ποῦ ἔχει ἀναλάβει τὴν ἐκδόσή μας.

Αὐτὸ παρατηρεῖται γιὰ πρῶτη μόνον φορά· στὸ ἐξῆς ἡ «Καλλιτεχνία» θὰ κυκλοφορεῖ τὸ πρῶτο πενθήμερον κάθε μηνὸς ταχτικά.

ΓΙΑ ΤΑ ΛΑΘΗ ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΥ ΜΑΣ ΦΥΛΛΟΥ.

Ἀπὸ τὸ Ἀο τεῦχος τῆς «Καλλιτεχνίας» δὲν ἔλειψαν μερικὰ λάθη. Οἱ ἀναγνώστες μας θὰ μᾶς συγχωρήσουν ὅταν λάβουν ὑπ' ὄψιν τευς τις τόσες τεχνικὲς δυσχέρειες ποῦ παρουσιάζονται στὴν ἐκδοση τοῦ 1ου φύλλου.

Ἡ «ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ», ΣΤΙΣ ἘΠΑΡΧΙΕΣ ΚΑΙ ΤΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ. Τὴν τιμὴ τοῦ φύλλου τῆς «Καλλιτεχνίας» στὶς ἐπαρχίες καὶ τὸ ἐξωτερικὸ ὑψώσαμε κατὰ 50ο]ο λόγῳ τῶν μεγάλων ἐξόδων τῆς ἀποστολῆς.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

(Ἡ «Καλλιτεχνία» δηλώνει πῶς ἀπ' αὐτὴ τὴ στήληθ' ἀπαντᾷ σ' ὅλα τὰ φιλικὰ γράμματα ποῦ λαμβάνει. Εἶναι ὅμως ὑποχρεωμένη νὰ λήῃ πάντοτε τὴ γνώμη τῆς μὲ ὅλη τὴν εὐκρίνεια, χωρὶς τὴν παραμικρὴ ἐμπορικὴ διπλοβουλία. Προσθέτουμε δὲ ἀκόμα πῶς: ὅσα χειρόγραφα ἐλάβαμε καὶ θὰ λάβουμε γιὰ δημοσίευση, δὲν θὰ ἐπιστρέφονται).

Γ. Βουγιουκλ. Συνδρομὴ καὶ γράμμα σας ἐλάβαμε. Εὐχαριστοῦμε θερμὰ. Τὸ διήγημά σας καλὸ. Δείχνει συνθέτη ποῦ ἔπαψε νὰ γράφει πρωτόλεια καὶ ποῦ δὲν θ' ἀργήσῃ νὰ ἐξελιχθῇ, ἂν ἠθελε νὰ προσέχη περισσότερο στὴν φόρμα καὶ πρὸ πάντων στὶς φράσεις ποῦ νομιζοῦμε πῶς δὲν εἶναι ὅλες στὴν κυριολεξία τους. Μὴ σᾶς παρασέρνει ἡ ποιητικὴ ὁρμή, χρειάζεται καὶ ἡ ἀπαρτίστη ἰσορροπία. **Γ. Ι. Πασ.** Ἐλάβαμε εὐχαριστοῦμε γιὰ τὰ καλόκαρδα λόγια σας. Τὰ τραγουδάκια σας πλῆθι, δείχνουν διωγμὸς κάποια ποιητικὴ διάθεση. Δουλεῖτε ἀκόμα τὸ στίχο καὶ σφίχτε τὰ νοήματα. Ἀποφύγετε τίς ἐξεζητημένες λέξεις· τὰ κοινότερα αὐτὰ θέματα δὲν ἀντέχουν σὲ λέξεις τυχαῖες ἄχαρα βαλμένες, μόνον καὶ μόνον γιὰ νὰ κερδίσουν τὴ ὄψα. Πρέπει πρῶτα νὰ αἰσθάνεσθε τὸ στίχο καὶ ὕστερα βλέπετε ἂν ἔχετε γερὰ φτερά γιὰ τὸ μοτίβο.

Τάκη Φίσο. Εὐχαριστοῦμε. Μὰ γιατί «ὁ πόνος σας θὰ ἔμοιαζε μὲ τὸ φῶς τῶν ἀστρῶν». Βρίσκετε ὅτι ἔχει νόημα μιὰ τέτοια φράση ἢ νομίζετε πῶς ποιητὴ σημαίνει ἐπιτόλαιη παράθεση ὑπερβολῶν καὶ ἀοριστολογιῶν; Μᾶς φαίνεται πῶς δὲν ἔχετε καθόλου δίκιο. Τὸ μόνον ποῦ διακρίνεται στὸ περὶ τραγουδάκι σας εἶναι κάποιο κοινὸ πάθος, ἴσως τόσο κοινὸ, ὅσο καὶ ἄτεχνα ἐκφρασμένο.

Κο. Κώσταν Α. Α.— Ἐλάβαμε. Μὰ γιατί δὲν βάζετε τὸν ὀνόματά σας; Πρέπει νὰ τὸ ξέρετε πῶς δὲν στέκει σ' ἓνα περιοδικὸ νὰ δημοσιεύει ἔργα ἀγνώστων συνεργατῶν! Τὸ τραγοῦδι σας πολὺ κλαψιάρικο. Τὰ λέτε ὅλα. Νομίζουμε πῶς πρέπει νὰ κρύβετε καὶ μερικὲς εὐκολονόητες αἰσθηματοκοιτητες. Ἐντούτοις μᾶς ἄρεσε· ἔγει πάντοτε μιὰ καλλιτεχνικὴ πρόθεση. Στείλτε μας κανένα ἄλλο, μὴ μὲ τὸν ὀνόματά σας. **Κο. Γ. Σ. Χασαπόπ.**— Ἐλάβαμε. Τα κυτάξαμε καὶ τὰ δύο. Ἴσως τὸ δεύτερον νὰ μπορούσε νὰ δημοσιευθῇ, ἂν τοῦ ἔλειπαν μερικὲς κακοφωνίες ποῦ προέρχονται ἀπὸ τὸν ἄτεχνο στίχο. Καὶ τὰ δύο ὅμως φανερώνουνε κατὰ περισσότερο ἀπὸ μιὰ κοινὴ μετριότητα. Προσέχετε πολὺ τὸ στίχο, καὶ μάλιστα ὅταν γράφετε σονέττα.

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

«ΜΟΥΣΑ» Μηνιαία ἐκδοση· ἐλάβαμε τὸ α' καὶ β' φύλλο. — Εξαγορίζουμε: LUDWIG UHLAND: Ἡ Κόρη τῆς Εὐνοδόχας. Κώστα Παρορέιτη: Στὸ φῶς τῆς Λάμπας, Κώστα Οὐράνη: Βράδυ στὴ Ρώμη, Καμπάνια Ρομάνια. κ.λ.π.

«ΠΙΝΑΚΟΘΗΚΗ» Ἐκδίδεται κάθε μῆνα. Διευθυντὴς Δ. Ι. Καλογερόπουλος. Γραφεία: Χαριλάου Τρικούπη 22 α'. Τὸ φύλλο δραχ. 2.

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

ΚΩΣΤΑ ΟΥΡΑΝΗ: «Νοσταλγίες». Ἐκδοση Ἑταιρείας «Τῦπος» δραχ. 5.
HOFMANN. Τὸ «Βιολί τῆς Κοσμίας» καὶ ἄλλα διηγήματα. Μετάφραση Τάκη Μπαρλά. Ἐκδοση Βιβλιοπωλείου Γ. Βασιλείου Δραχ. 2.50.